

Sini Viljamäki

KOKEMUKSET KRIS- TOIMINNASTA VANKILOISSA

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagoginkoulutus

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät Sini Viljamäki	Tutkinto Yhteisöpedagogi (AMK)	Aika Marraskuu 2017
Opinnäytetyön nimi Kokemukset KRIS-toiminnasta vankiloissa		48 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja KRIS-Tampere		
Ohjaaja Helena Timonen		
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön päätavoitteena oli tarkastella ja tutkia, onko KRISin vankiloissa tapahtuva ohjaus sellaisenaan hyvä vai olisiko sitä tarvetta kehittää ja miettiä uusia ideoita vankiloihin ja mahdollisesti vankilan ulkopuolelle. Haastattelen entisiä vankeja, nykyisiä vankeja sekä viranomaisyhteistyötahoja, jotta KRIS saa toimintaansa mahdollisimman laajan näkemyksen omasta toiminnastaan vankiloissa. Tuloksista käy ilmi haastateltavien omat ajatukset. Sain vastaukset siihen, voisiko vankilatoimintaa ja ohjausta parantaa tai kehittää vai onko se sellaisenaan juuri hyvä ja palvelee mahdollisimman hyvin. Yhtenä päätavoitteena olikin saada esille vankien, ex-vankien ja viranomaistahojen omat näkemykset, ja tuoda ideoita siitä, mitä ja miten erilaista ohjausta vankiloissa voisi kehittää.</p> <p>Tarve tutkimukselle alkoi siitä, kun totesin, ettei Suomessa ole vielä tehty tämänkaltaista tutkimusta nimenomaan vankien näkökulmasta. Olen itse ollut kiinnostunut vankilatyöstä jo pidemmän aikaan. Tämä tutkimus on siis kvalitatiivinen tutkimus. Haastattelumenetelmänä on teemahaastattelutapa.</p> <p>Tuloksista käy ilmi, että KRISin täytyisi laajentaa toimintaansa vankilan sisällä tuomalla mm. omaa toimintaa enemmän esille, jotta vankien väärinkäsitykset KRISin toiminnasta pysyisivät mahdollisimman pieninä. Tuloksista saa myös selville, että KRISin ja Rikosseuraamuslaitoksen olisi syytä kehittää yhdessä toimintaa.</p>		
Asiasanat vankilat, ohjaus, yhteiskuntaolot, elinolot		

Author (authors)	Degree	Time
Sini Viljamäki	Bachelor of Humanities	November 2017
Thesis Title		
EXPERIENCE OF KRIS ACTIVITIES IN PRISONS		48 pages 4 pages of appendices
Commissioned by		
KRIS - Tampere		
Supervisor		
Helena Timonen		
Abstract		
<p>The main subject of this thesis is to examine and investigate if KRIS prison work is good as it is now or if there is any need to develop and think about new ideas to prisons and maybe even after the imprisonment. I will interview ex-prisoners, present prisoners and co-operation partners. That is how KRIS will get a broad view of their operations in prisons.</p> <p>The results will show how the prison operation and guidance could be improved or developed, or is it good as it is at the moment serving the needs properly. One main goal is to find out the views of prisoners, ex-prisoners and the authorities and to bring ideas about how guidance in prisons could be developed.</p> <p>The need for such a research occurred, when I realized that this kind of research hasn't been done in Finland from the prisoners' perspective. I have also had interest in the work in prisons for a long time.</p> <p>The results show that KRIS should have to expand its activities within the prison to make their own activities more visible and keep the misunderstandings related to their activities as low as possible. It also became clear from the results that KRIS and the Finnish Criminal Sanctions Institution should develop activities together.</p>		
Keywords		
Prisons, Guidance, Social Situations, Living Conditions		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	6
2.1	Lähtökohdat.....	6
2.2	Tutkimuksen tarve.....	7
3	KRIS.....	10
3.1	KRIS – toiminta.....	10
4	TUTKIMUS PROSESSI.....	12
4.1	Tavoite, toteutus ja kohderyhmä.....	12
4.2	Tutkimus- ja aineistonkeruu.....	13
4.2.1	Vankien ja viranomaisten kanssa käsiteltävät teemat.....	13
5	NYKYISTEN JA VANHOJEN VANKIEN TULOKSET.....	14
5.1	Vankien kokemukset.....	14
5.2	Vanhojen vankien ajatukset – ”Se jätti semmoisen siemenen itämään”.....	24
6	VIRANOMAISYHTEISTYÖTAHOJEN TULOKSET.....	35
6.1	Vankien suhtautuminen työntekijän silmin.....	36
6.2	Tulevaisuuden ideat.....	38
6.3	KRIS ja RISE yhteistyö.....	40
7	POHDINTA.....	45
	LÄHTEET.....	47

LIITTEET

Liite 1. Nykyisten ja vanhojen vankien lisä- ja apukysymykset

Liite 2. Lisä- ja apukysymykset viranomaistahoille

Liite 3. Tutkimuslupa

1 JOHDANTO

Vuoden 2011 tutkimusten mukaan vankiloista vapautuu vuosittain noin 7 000 vankia. Monella psyykkinen ja sosiaalinen tilanne on hyvinkin heikko ja tuen tarve erittäin suuri, mutta näin ei ole aina. Nykytiedon mukaan kerran vankilaan joutuneista suomalaisista alle puolet palaa uudestaan vankilaan. (Suomela 2011.) Vankeuslain 2. §:n mukaan ”vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämönhallintaa ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana”, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että vankiloissa on oltava toimiva hoito ja monialainen ohjauspiiri (Vankeuslaki 2. §.)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään siihen, miten KRIS-Tampere voisi toiminnallaan parantaa vankiloissa olevaa toimintaansa, ja tutkitaan olisiko sille ylipäätään tarvetta. KRISin toiminnan tarkoituksena on tarjota monipuolista apua ja tukea silloin, kun apu on eniten tarpeen. Tavoitteena on rikoksesta tuomittujen selviytyminen rangaistuksen päättyessä ja niiden nuorten auttaminen, joilla on riski ajautua rikosuralle. (KRIS etusivu s.a.) Tämän opinnäytetyön ansiosta saadaan selville, olisiko sittenkin KRISin vankiloohjausta hyvä kehittää vankiloissa. Selville saadaan myös mitä mieltä vangit ovat KRISin ja rikosseuraamuslaitoksen toimista. Opinnäytetyössä tutkitaan sitä, palveleeko KRIS oikeasti tarpeeksi ja että edistetäänkö vankiloissa jo tarpeeksi vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan.

Positiivinen kriminologia on tässä opinnäytetyössä erittäin läsnä. Positiivinen kriminologia tutkii sellaisia tekijöitä jotka pitävät ihmiset poissa rikollisuudesta tai saavat lopettamaan rikollisen toiminnan kokonaan. Monet kriminologiset teoriat ovat perinteisesti etsineet negatiivisia tekijöitä, jotka selittävät rikollista käyttäytymistä. Tässä ei sinänsä ole mitään väärää, mutta viime vuosina on yhä enemmän ja enemmän alettu pohtia myös niitä riippumattomia, positiivisia tekijöitä jotka pitävät poissa rikollisuudesta tai saavat meidät lopettamaan rikollisen toiminnan. (Laine 2011.) Hyvänä esimerkkinä siis toimii KRIS ja sen toiminta. Uskoisin, että positiivisten ajatusmallien kautta voitaisiin vankilassa saada luotua yhteiskuntakelpoisia kansalaisia.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Lähtökohdat

Tämän tutkimuksen lähtökohtana toimi oma kiinnostus ohjaukseen vankilassa ja siihen, miten siellä toimitaan tällä hetkellä. Eri tahojen kanssa käytyjen keskusteluiden jälkeen päädyin olemaan yhteydessä KRIS-Tampereen toimintapisteelle, ja heidän kanssaan saimme ajatuksen lähteä tutkimaan KRISin omaa toimintaa vankiloissa ja sitä onko siitä hyötyä niin vankien kuin henkilökunnan sekä muiden viranomaistahojen kannalta. Joka tapauksessa ilman sen selvempää tutkimustulosta on varmaa, että jos KRISin kaltaisia kolmannen sektorin toimijoita ei olisi vangit jäisivät vapautumisen jälkeen helpommin niin sanotusti tyhjän päälle. Tällöin rikoskierteeseen olisi helpompi palata takaisin, vaikka vapautumisen valmistelu aloitetaankin hyvissä ajoin ennen vapautumista. Rikosseuraamuslaitoksen, eli RISEn internetsivuilla kirjoitetaan vapautumisen valmistelusta seuraavasti:

Lyhyttä rangaistusta suorittavilla valmistelu pystytään käynnistämään jo melko pian vankilaan tulon jälkeen. Pitkää tuomiota suorittavien kohdalla suunnittelu alkaa noin puoli vuotta ennen vapauttamista. Valvottu koevapaus on osa suunniteltua vapauttamista. Sen suunnittelu aloitetaan aikaisintaan vuosi ennen vapautumista, jos sijoittajayksikkö katsoo koevapauden palvelevan vangin yhteiskuntaan sijoittumista ja vangin voidaan arvioida noudattavan koevapauden ehtoja. Vapauttamisen suunnittelu alkaa vankilasta vapautuvan selviytymisedellytysten ja palvelutarpeen arvioinnilla. Palvelutarpeen arviointi kattaa henkilön koko sosiaalisen tilanteen. Vangin suostumuksella vapauttamisen valmistelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä hänen koti- tai asuinkuntansa sosiaali-, terveys-, päihdehuolto-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten kanssa tarvittavien palveluiden järjestämiseksi. Jos vapautuva vanki asetetaan valvontaan, vapauttamissuunnitelman laatimiseen osallistuu myös se yhdyskuntaseuraamustoimisto, jonka alueelle vanki vapautuu.

Pääsääntöisesti kaikki tämä toiminta suoritetaan siis RISEn tuottamana, mutta tukemassa vapautta voi olla kolmannen sektorin toimijoita. (Vapautumisen valmistelu 2013.)

Vapautuvan vangin tukipalveluja tuottavat ja kehittävät kuntien lisäksi monet järjestöt ja muut kolmannen sektorin toimijat, mm. Kriminaalihuollon tukisäätiö ja sen ylläpitämä Portti vapauteen -verkkopalvelu, Silta-valmennusyhdistys ja

KRIS Suomenkeskusliitto ry. (Vapautumisen valmistelu 2013.) Kuntien järjestämät palvelut näyttäisi olevan vapautuville vangeille vähäiset, ja tutkimukseni aikana käy ilmi, että kuntien mahdollisesta yhteistyöstä oltaisiin kiinnostuneita, jos kunnat voisivat tulla vastaan.

Kolmannen sektorin toimijat palvelevat ja tukevat vapautuvia vankeja juuri niin, että he mahdollistavat vapautuville vangeille oikeanlaisen tuen ja turvan vapautumiseen. Kunnat kuitenkin tarjoavat erilliset palvelut, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen. Valitettavasti moni vapautuva vanki ei välttämättä osaa käyttää näitä kunnan palveluita, jos ei selkeää auttajaa ja opastajaa ole. Tässä vaiheessa siis apuun tulevat KRISin kaltaiset kolmannen sektorin toimijat, jotka tukevat, palvelevat ja auttavat vapautuvia vankeja palaamaan takaisin yhteiskuntaan. Jotta vanki löytää oikeiden palveluiden luokse, on kolmannen sektorin toimijoiden tehtävä itseään tutuksi jo vankiloissa ja tehtävä yhteistyötä vankilassa vankien ja vankilan henkilökunnan sekä muiden viranomaisyhteistyötoimijoiden kanssa. KRIS-Suomen keskusliiton tehtävänä on koordinaatio, arviointi ja johtamisen lisäksi kehittää valtakunnallista KRIS-jäsenyhdistysten toimintaa, huolehtia yhdistysten toimintaedellytyksistä, toiminnan kehittämisestä ja strategisesta suunnittelusta sekä edistää yhteistoimintaa yhdistysten ja eri viranomaisten sekä yhteistyökumppaneiden kesken (KRIS-Suomen keskusliitto ry). Kuitenkaan KRIS:llä ei ole tarpeeksi resursseja tehdä kaikkea toimintaa, mitä pitäisi tällä hetkellä olla olemassa.

2.2 Tutkimuksen tarve

KRIS:llä ei ole tehty aikaisemmin suoranaista tutkimusta siitä, miten heidän oma toimintansa hyödyntää vangin vapautumista. Verrattavissa on Annika Virtasen tekemä opinnäytetyö, jossa Virtanen on tutkinut nuorten vapautuneiden vankien kokemuksia vapautumisen jälkeen. Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, minkälaisia kokemuksia nuorilla vapautuneilla vangeilla on niin jälkihuollosta kuin tuen saamisesta yleensäkin. (Virtanen 2016, 9.) KRISin oma toiminta on vahvasti mukana nimenomaan jälkihuollossa, mutta tässä opinnäytetyössä tarkastellaan sitä, miten vankiloissa KRISin toiminta on vaikuttanut ja vaikuttaa sekä onko sillä oikeasti tarvetta. Konkreettisenä tutkimuskysymyksenäni toimii siis kysymys; millaisia kokemuksia vangeilla ja työntekijöillä

on KRISin toiminnasta? Opinnäytetyöni tutkimustulokset tulee vaikuttamaan siihen, lähteekö KRIS kehittämään omaa toimintaansa vankiloissa vai ei. Kriminologia-palstalla Laine esitteli (2011) positiivista kriminologiaa -teoriaa. Se tutkii sellaisia tekijöitä, jotka pitävät ihmiset poissa rikollisuudesta tai saavat lopettamaan rikollisen toiminnan kokonaan. Hyvänä esimerkkinä siis toimii KRISin vertaistuki.

Yksi positiivinen osatekijä näyttäisi olevan se, että rikoksentekijä tai sellaiseksi tulossa oleva joutuukin tekemiseen positiivisten inhimillisten arvojen, hyvyyden ja altruismin kanssa. Altruismi tarkoittaa epäitsekkästä ja pyyteetöntä toimintaa, jossa toisen hyvä asetetaan oman edun edelle eli "uhrautumista muiden eduksi". Tämä voi toteutua vaikkapa erilaisen vapaaehtoistoiminnan kautta. Vankeinhoidon piirissä toimivat tietävät lukuisia tapauksia, joissa jopa psykopaatiksi mainitusta on tullut altruistinen vankien ja muiden auttaja. KRIS-tyyppiset järjestöt edustavat tätä ajatusta. Tällaisia prosesseja lienee tutkittu vielä varsin vähän, joten tämä opinnäytetyö on ajankohtainenkin. Ihmisluontoon kuuluu voimakas tarve sosiaaliseen hyväksymiseen. Olisiko niin että kriminologia on puhunut liikaakin leimautumisesta, syrjäytymisestä ja muista erityäin negatiivisista tekijöistä? On esimerkiksi havaittu, että kriminologian tunteimat ns. neutralisaatiotekniikat joiden avulla rikollisuuteen liittyvää syyllisyyttä pyritään vähentämään saattavat olla kuntoutuksen kannalta positiivinen komponentti. Positiivisen kriminologian mukaan tarvitsisimme enemmän "hyväksymisen sosiologiaa", jonka kautta olisi enemmän sisällä pitämistä, kuin ulos sulkemista. Tässä erilaiset itseapuryhmät ovat usein tarpeellisia. Myös restoratiivinen oikeusajattelu ja sen taustalla oleva "uudelleenintegroivan häpeäntuottamisen" teoria tukee ylhäällä sanottua. (Laine 2011.)

Tutkimuksella on tarkoitus kartoittaa KRISin omaa toimintaa vankiloissa ja tutkia kuinka vangit, ex-vangit ja viranomaistahot kokevat KRISin toiminnan. Tämän kaltaista tutkimusta ei ole tehty aikaisemmin. KRIS:llä on tarkoitus päivittää tietojansa sekä huomioida mahdolliset kehittämisen tarpeet. Vankilamaailma on kuitenkin sen verran muuttuvaa, että KRISin järjestönä on hyvä tietyin väliajoin tarkastella omia toimintojansa kriittisesti. Tällaisen tutkimustiedon hankintaan paras tapa on teemahaastattelu, jossa voin hyödyntää niin loma-kehaastattelua sekä avointa haastattelu menetelmää. Viranomaistahoille ja vangeille tullaan käyttämään erilaisia kysymyksiä. Tulosten saamisen jälkeen

näemme, onko KRISin tarvetta kehittää omaa toimintaansa ja haastattelujen myötä on mahdollista saada uusia ideoita kehittämiseen. Opinnäytetyöni avulla voidaan myös huomioida vankeinhoidon oma kehittämistarve tällaiselle toiminnalle.

3 KRIS

KRIS on eri puolille maailmaa levinnyt entisten rikollisten perustama järjestö, joka tarjoaa tukea ja apua vankilasta vapautuville. KRISin tarkoitus on rohkaista ja tukea vapautumassa olevia kontaktiin pääosin päihteettömällä osastoilla pidettävien KRIS-infojen ja teemaryhmien kautta. He ovat näin mukana valmistelemassa vapautumista ja KRIS:ltä mennään tarvittaessa vankilan portille asti vastaan. Pääpainotus on päihteettömyyden ja rikoksettoman elämäntavan tukemisessa, nopeissa ei-byrokraattisissa toimenpiteissä ja tukiverkon luomisessa. Tuki voi myös olla neuvottelevaa, tuloksellisesta palveluohjauksesta esim. ulosotto-, valvonta-, sosiaali- ja työvoimaviranomaisten kanssa. (Mikä KRIS on.) Rikosseuraamuslaitos ei pysty tarjoamaan vertaistuellisia palveluita, joten on erittäin tärkeää, että tällaisten palveluiden tarvetta tutkitaan ja otetaan huomioon vankeinhoidossa.

KRIS on perustettu alun perin Tukholmassa 1997. Järjestön perustajina toimivat entiset pitkäaikaisvangit. KRIS on lyhennys Kriminellas Revansch i Samhället-nimestä, joka suomeksi käännettynä tarkoittaa ”Rikollisten revanssia yhteiskunnassa”. KRISin toiminta perustuu neljään periaatteeseen, jotka ovat päihteettömyys, rehellisyys, toveruus sekä yhteisvastuullisuus. Silloin kun vanki ottaa yhteyttä järjestöön, lupautuvat sen toimijat tukemaan vankia matkalla itsenäisyyteen, edellyttäen vapautuneelta ennen kaikkea päihteettömyyttä, rehellisyyttä, toveruutta ja yhteisvastuuta siitä, että haluaa pysyä siviilissä. Isoin merkitys KRISin työskentelyssä on vertaistuki ja kokemus. (Anias, Kanto 2013, 17.)

3.1 KRIS – toiminta

KRISin toimintaan kuuluu tällä hetkellä vankila-, avo-, nuorisotyötä ja pajatoimintaa (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 4). Toimintakeskuksen tarkoituksena on tarjota tukea ja mahdollisuuden kiinnittyä rikoksettomaan yhteisöön. Toimintakeskus toimii KRISin omien periaatteiden mukaisesti viikko- ja päiväohjelman varassa. Viikko-ohjelma sisältää henkilökokoukset, erilaisia

keskusteluryhmiä, arjenhallinta-ryhmiä sekä ruokapiirin. Tämän lisäksi toimintakeskuksella on naisten ja miesten ryhmät jotka kokoontuvat kuukausittain. KRISin toimintakeskuksella on mahdollisuus työkokeiluun, kuntouttavaan työtoimintaan, yhdyskuntapalveluun, työharjoitteluihin sekä palkkatuella työllistämiseen. (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 5.)

KRIS-nuorisotyö on 15–29 vuotiaalle ennaltaehkäisevää ja korjaavaa kriminaalivaltuutusta päihde- ja rikoskierteessä oleville nuorille vertaistuen avulla. KRIS-nuorisotyön tavoitteena on tukea nuoren päihteettömyyttä ja rikoksettomuutta sekä luoda yhdessä nuoren kanssa tavoitteita, jotka auttavat nuorta saamaan kiinni mielekkäämmästä sekä vastuullisesta elämäntavasta. Nuorisotyö toiminta KRIS:illä sisältää erilaisia toimintamuotoja, joissa ollaan mukana nuoren elämässä niin vapaalla kuin arki elämässä. Säännöllisellä tekemisellä ja aikatauluilla luodaan nuorelle vakautta ja arjenhallintaa normaaliin elämään, ja nuoret pääsevät itse vaikuttamaan omaan tekemisiinsä luomalla viikko-ohjelma sisällön yhdessä vastuuhenkilön kanssa. KRISin nuorisotoiminta tarjoaa nuorelle mielekäästä tekemistä, jonka avulla nuori voi tuntea sitoutumista KRISin toimintaan. (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 18-20.)

KRIS-Tampere ry julkaisee myös neljä kertaa vuodessa lehden, jonka tarkoituksena on toimittaa monipuolista tietoa KRIS:tä sekä ympäröivästä maailmasta vankiloihin, siviiliin ja yhteistyökumppaneille. Pidemmällä tähtäimellä lehden tavoitteena on kasvattaa ilmestymiskertoja ja painosmäärää vaikkakin maailmamme digitalisoituu. Painetulla lehdellä on kuitenkin erityinen tarkoitus vankiloissa, joissa sähköistenviestimien käyttö on aina rajoitettua. (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 20.)

KRISin vankilatyötä ovat yksilötyö, infot, portilta haut, lomatuot, pelit, perheleirit sekä pitkäaikaisvankien virkistysreissut. Vankiloissa tehtävää työtä kuuluisi mielestäni toteuttaa laajemmin ja siihen tämä opinnäytetyöni paneutuu. Tällä hetkellä KRIS-Tampere toteuttaa Silta-valmennusyhdistyksen kanssa vankiloissa ”Tavalliseen elämään hankkeessa” yhteistä asiakasohjausta, joka on tuottanut kummankin järjestön ja ennen muuta asiakkaiden kannalta myönteisiä polkuja. (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 20.)

4 TUTKIMUS PROSESSI

4.1 Tavoite, toteutus ja kohderyhmä

Tutkimustehtävän rajaus ja tutkimuskysymykset, tutkimuksen kohde ja kohdejoukko sekä aineiston keruu ovat tässä kappaleessa esitettyinä. Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on selvittää olisiko vankiloissa tarpeellista kehittää KRISin omaa vankila toimintaa joko kokonaisuutena vai olisiko jotakin tiettyä ohjaus tapoja, uusia ryhmätoiminnanmuotoja sekä mahdollisesti periaatteita tarpeen kehittää.

Tutkimukseni lähestymistapa on kvalitatiivinen eli helpoiten sanottuna laadullinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana toimii todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 2005, 152.) Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ilmiöitä tai/ja tapahtumia, ymmärtämään tiettyjä toimintoja tai antamaan mielekäs tulkinta jollekin ilmiöille. Lisäksi tutkimuksessa on tärkeää muistaa, että henkilöt joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon ja että heillä on kokemusta tutkittavasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87 - 88.) Tässä tutkimuksessa pääpainona toimii kuitenkin oma kokemus tutkittavasta aiheesta.

Tutkimukseni kohteena toimi entiset vangit, nykyiset vangit sekä viranomaisyhteistyötahot, jotka ovat olleet tai ovat mukana KRISin toiminnassa vankiloissa. Haastattelin yhteensä kymmentä henkilöä, neljää nykyistä vankia, neljää entistä vankia sekä kahta työntekijää. Heillä on oma kokemus taustalla ja voivat kertoa omat ajatuksensa vankila ohjaavuuden toimivuudesta. Tutkimuskysymyksenäni toimii laajasti yksi iso kysymys, jonka alle pyrin saamaan keskustelua aikaiseksi. Opinnäytetyöni pääideana on siis tuoda esille entisten vankien, nykyisten sekä KRISin viranomaisyhteistyötahojen näkökulmia KRISin toiminnan vankila ohjaukseen ja siihen kuuluisiko KRISin toimintaa kehittää tai tarvitsisiko se jotain lisää. Tässä tutkimuksessa en mainitse vankien tai työntekijöiden nimiä. Olen eritellyt haastateltavat sen mukaan ovatko he viranomaishenkilökuntaa, vankeja vai ex-vankeja.

4.2 Tutkimus- ja aineistonkeruu

Tutkimus toteutettiin haastatellen vankeja yksitellen. Teemahaastattelu tapa eteni niin, että kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset. Teemahaastattelu sijoittuu tyyliltään niin lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastattelu ei siis etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu on astetta strukturoidumpi kuin avoin haastattelu, sillä siinä aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aihepiirit, teemat, ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemissuuntaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48, 66.) Teemahaastattelussa pyritään huomioimaan ihmisten tulkinnat ja heidän merkityksenantonsa. Ihmisten vapaalle puheelle annetaan tilaa, vaikka ennalta päätetyt teemat pyritään keskustelemaan kaikkien tutkittavien kanssa. Annetuista teemoista, ja niiden alateemoista pyritään keskustelemaan varsin vapaasti. Teemahaastattelu on sopiva haastattelumuoto esimerkiksi silloin kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista. Kysymysten harkitsemisen lisäksi myös haastateltavien valitsemiseen tulee suhtautua harkinnalla: Tutkimukseen osallistuvia ei tulisi valita satunnaisesti tarraten kehen tahansa kulkijaan, vaan tutkittaviksi tulee valita sellaisia ihmisiä, joilta arvellaan parhaiten saatavan aineistoa kiinnostuksen kohteena olevista asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Vastaamisen vapaus teemahaastattelussa antaa oikeuden haastateltavien puheelle, ja koenkin vapaamuotoisemman keskustelun olleen vankien kanssa oikeanlainen haastatteluratkaisu. Mietin etukäteen teemahaastattelu tilanteita ja suunnittelin myös muita kysymyksiä avatakseni keskustelua paremmin.

4.2.1 Vankien ja viranomaisten kanssa käsiteltävät teemat

Vangeille ja viranomaisille ei voi esittää samoja kysymyksiä, sillä tutkin heitä samasta aiheesta, mutta erilaisesta tulokulmasta. Kysymysten oli tarkoitus tarkentaa vankien omat ajatukset. Haastattelu kysymyksinä toimi vangeille;

- 1) Missä KRISin toiminnoissa olet ollut mukana?
- 2) Miten koit vankilassa ollessasi KRISin toiminnan? / Millainen kokemuksesi oli KRISin toiminnassa?
- 3) Kuinka KRISin toiminta on vaikuttanut elämääsi?

4) Onko KRISin toiminnassa jotain mitä haluaisit muuttaa/ Mitä toimintoja haluaisit KRIS:llä olevan vankiloissa? (Mistä kokisit olevan hyötyä?) Millaisia kehittämistarpeita näet toiminnassa?

Viranomaisyhteistyötahoille kysymykset olivat seuraavanlaiset;

- 1) Miten olet nähnyt KRISin toiminnan? / Millaisia kokemuksia työntekijöillä on KRISin toiminnasta?
- 2) Miten mielestäsi vangit ovat suhtautuneet KRISin toimintaan?
- 3) Onko KRISin toiminnassa jotain mikä häiritsee/ on huonoa? Mitä hyvää?
- 4) Millaisia kehittämistarpeita näet toiminnassa?
- 5) Olisiko jotain muuta muutettavaa? / Mistä kokisit olevan hyötyä?

Haastatteluissa käytin myös muita lisä- ja apukysymyksiä. Vangeille käytetyt lisä- ja apukysymykset löytyvät liitteestä 1 ja viranomaistahoille liitteestä 2.

5 NYKYISTEN JA VANHOJEN VANKIEN TULOKSET

Vankeinhoito on osa rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää, jonka päätehtävänä on panna täytäntöön tuomioistuinten määräämät vankeusrangaistukset. Tavoitteena on, että RISE huolehtii osaltaan yhteiskunnan turvallisuudesta pitämällä yllä laillista ja turvallista seuraamusten täytäntöönpanojärjestelmää. RISE myötävaikuttaa uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rikollisuutta ylläpitävän syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen, joten yhteiskunnan turvallisuudesta huolehtiminen tarkoittaa myös siis sitä. Tuomitun mahdollisuutta selviytyä yhteiskunnassa sekä ylläpitää terveyttään ja hyvinvointiaan pyritään tukemaan ja hänen valmiuksiaan omaksua rikokseton elämäntapa pyritään parantamaan. Tuomitun selviytymiskeinojen edistäminen pitää sisälleen erilaisia toimenpiteitä. (Suomela 2002, 221.)

5.1 Vankien kokemukset

Toisten kuntoutujien, eli tässä tapauksessa nykyisten ja entisten vankien, selviytymistarinoilla on erityinen etenkin merkitys silloin, kun ihminen kokee yksinäisyyttä ja leimautumista. Kokemusten jakaminen vertaisten kesken lievittää ahdistuneisuutta ja poistaa pelkoa, jota psyykinen sairaus tai siihen liittyvä oireilu saattaa aiheuttaa. (MTKL.) Nykyisistä vangeista vain yhdellä vangilla oli yksi kokemuskerta KRIS:stä ja heidän toiminnastaan vankilassa. Muut kolme

oli joko ollut jo pidempään vankilassa ollessa KRISin toiminnoissa mukana, tai aikaisemmin jo ennen nykyistä tuomiota tutustunut KRISIin.

”Onhan KRIS:llä hyvä meininki, et monet kun on vanhoja vankeja tai tolle ni, niitten kaa on aika helppoo jutella noista asioista. On se muutenki ihan piristävää ku ei täällä mitää tapahdu et he käy jorisee täs.” – V2

Yleisesti haastateltavieni vankien kokemukset olivat olleet positiivisia, mutta joillakin jokseenkin epäileviä tai vaikutti siltä, että he miettivät vielä KRISin funktiota omassa elämässään.

”Onhan se nyt kiva et joku käy juttelee. Mutta nii... Kylhän siin pääsee miettii kaikennäköistä...” - V3

”Kyl se mun mielestä ihan mukava oli... Et se kerto mulle aikailla siitä tai lähinnä sil taval ku mä itte kyselin ni kiinosti niiku tietää et millanen KRIS on ylipäätänsä ni se sitte kerto mulle ku se oli joskus kans käyny tät läpi ni oli aikapaljo hyötyä...Kyl mä sil taval odotan joo et ens kuus on seuraava käynti niil vissii ni...” - V4

Otin vankien kanssa erikseen puheeksi, millä tavoin he ovat kokeneet KRISin hyvänä tai huonona. Eniten puheista kävi ilmi luottamus KRIS henkilöön tai ylipäätänsä turvallisempi olo puhua henkilön kanssa, joka on kokenut samoja tai samankaltaisia asioita.

”Se vertaistuki tai semmonen, et pystyy vähän keskusteleee niiku muustaki ku mitä tääl vankilassa puhutaan, et pystyy normijuttuja keskusteleee. Niiku ei noitten muitten vankien kans tuu puhuttuu mitään... mistää tulevaisuuden suunnitelmista tai mitään tommosia ni... Ja KRISläisten kans voi vähän suunnitella jatkoo sit...” - V3

”No positiivinen käsitys jääny, et kylhä mä tiän ennestään KRISin ja sen toiminnan, mut en oo ollu henkilökohtaisesti tekemisissä, mut nyt sitten tällä tuomiolla nii, aloin hakea apua myös sitä kautta. Että se on ihan mun mielestä, että ne tekee just sitä työtä mihin ne soveltuu et omaavat kans just semmosen taustan menneisyydessä et on juurikin oikeita henkilöitä tekemään sitä asiansa.” -V1

Seuraavaksi avaan Laitisen ja Aromaani kirjassa sivuilla 57-58 viittaamaan Sutherlandin ja Cresseyin teorian periaatteisiin. Haluan avata tämän ajatuksen tähän siksi, että vertaistuellisella toiminnalla näyttäisi haastattelujeni mukaan

olevan parempi vaikutus. Kun rikollinen eli vanki näkee, että joku toinenkin on päässyt eroon vanhoista normistaan ja tavoistaan hän voi helpommin itse lähteä muuttamaan omia normejaan ja opittuja tapojaan;

1. Rikollinen käyttäytyminen on opittua
2. Rikollinen käyttäytyminen opitaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kommunikaatio, jonka tämä vuorovaikutus sisältää, on monessa suhteessa verbaalista, mutta perustuu myös mallikuvien omaksumiseen.
3. Pääosa rikollisuudesta esiintyy välittömässä ja tuttavallisessa vuoro-vaikutuksessa oman ryhmän edustajien kanssa.
4. Rikollisen käyttäytymisen oppimiseen kuuluvat a) rikolliset toimintatavat ja b) motiivien, pyrkimysten asenteiden ja rikollisen toiminnan perustelujen suuntautuminen.
5. Motiivien ja tarpeiden suuntautuminen opitaan määrittelemällä oikeudelliset normit sen mukaan, mitkä niistä ovat henkilön mielestä hyväksyttäviä ja mitkä eivät.
6. Henkilöstä tulee rikollinen siksi, että hänen omaksumansa tavoitteet ja/tai toimintatavat määräytyvät niin, että ne ”voittavat” sen, minkä yhteisö määrittelee lailliseksi. Juuri tämä on differentiaalisen assosiaation periaate.
7. Differentiaalinen eli eriytyvä oppiminen vaihtelee määrän, keston, prioriteetin ja intensiteetin perusteella.
8. Rikollisen käyttäytymisen oppiminen pitää sisällään samat säännön mukaisuudet ja mekanismit, jotka liittyvät kaikkeen oppimiseen
9. Koska rikollinen käyttäytyminen ilmaisee samoja vallitsevia arvoja ja tarpeita kuin ei- rikollinen käyttäytyminen, rikollisuutta ei voida selittää näillä tekijöillä.

Tämä teoria jonka mukaan rikollisuus on normaalia opittua käyttäytymistä juontaa juurensa siitä oletuksesta, että väestö kokonaisuudessaan on ja sen täytyy olla sekä biologisesti, että psykologisesti normaalia sekä siitä lisäoletuksesta, että kiinnisaadut rikolliset kokonaisuutena ovat varsin normaaleja.” Seuraavakin ajatus on hyvä pitää mielessä; Assosiaatiotapahtumassa ei yksilökohtaisten piirteiden merkitys johdu niistä itsestään, vaan käyttäytymisen taustalla olevista ryhmä arvoista. Rikos on siis aivan ilmeisesti erilaisten käyttäytymistapojen yhdistelmä, jolle on ”yleistä” siis yhteistä vain se, että kaikki rikokset ovat lainvastaisia tekoja. (Laitinen & Aromaa, 58.)

”Sillo ku kylmäkoskel oli se porukka niinku ja keskusteltiin siin, niin musta se olis paljon parempi käydä porukassa juttelee, ku tollee mite tääl nyt on et kahestaa vaan sen KRISin tyytin kans. Ainakin mulle, jollekin toiselle se voi olla huonompi et voi tollee yhdessä puhua. Mut mulle se oli paljo parempi ja sillee... Ja kaikki toiminto mikä o vankilassa ylimäärästä niin on kyl plussaa et onhan tää aika harmaata tää elämä tääl sisällä.” –V4

”Tää on nytte eka tuomio missä mä oon yleensäkki kertonu mun ongelmistani että, ei oo sillain merkitystä puhunko mä päihdetyöntekijälle, sosiaalityöntekijöille, psykologille vai KRIS henkilölle... Sil ei oo sillee sinänsä merkitystä. Ehkä se on helpompi KRISläiselle sillee helpompi puhua ku ei tartte niin tarkkaa selittää sitä asiaa ku se ymmärtää sen mitä siinä ajetaa takaa, että kun kamasta puhutaan niin ne tietää heti, et mitä se oikeesti o ja kuinka se homma menee. Ni sitte se saattaa olla vähä vaikeempaa selittää täällä päihdetyöntekijälle juurta jaksae sitte ... et käytäntö puoli eroaa sitte et se o helpompaa...” V2

Vangit ovat kokeneet hyvänä sen, että krisläiset ovat avoimia puhumaan myös omista kokemuksistaan, eikä ole selkeää työ- ja vapaa-aika minää.

”Ekalla KRIS tapaamis kerralla jäi varmaan mielee se, että se henkilö oli tosi avoin ja aloitti heti kertonu omasta menneisyydestä, eikä sillai et yleensä keskustelut lähtee sillai et aletaan omia asioita selvittää, toki siinä ny samalla puhuttii myös musta, mutta se että oli tosi avoin puhuun myös omasta kokemuksesta ja kuinka sieltä on päässy sitte ylöspäin että se jäi siinä mieleen et ei ollu sitä että yritetään peittää niitä omia tekemisiä, vaan kerrotaan niistäkin sillee avoimesti. Ja joo kyllä se kummasti auttaa siinä, että tietää kun toinenki sitten puhuu ja on kans sitte linnoja käyny läpitte ni vaikuttaa siihe luottamukseen.” - V3

Vertaistuellinen toiminta näyttäisi tehoavan vankeihin paremmin, kuin ammatilaisen tarjoama apu. Jos KRIS ja RISE tekisivät tiiviimpää yhteistyötä vertaistuellisen toiminnan toimivuuden puolesta, uskoisin KRISin tarjoavan laadukkaampaa kolmannen sektorin palvelua kuin mitä se tällä hetkellä on.

5.1.1.1 Luottamus

Luottamuksesta puhutaan vankien keskuudessa paljon. RISEssä tiedetään, että vangit eivät mielellään kerro kaikkea virkaihmisille omasta elämästään siitä syystä, etteivät mahdolliset tapaamiset tai muut vastaavat kärsisi. Vankien haastatteluissa näkyy, että KRIS: läisiin luotetaan.

”Kyllä vähän vapaampi sillee just KRIS sällille puhuu näist päihdehommistaki ku näille päihdetyöntekijän kaa. Ku ei sen päihdetyöntekijän kaa oo sillee mitää puhuttavaa niin sit käy vaa muutenvaa.... Et näyttää vähän niinko hyvältä papereissa.” –V4

Myös vankien oli helpompi puhua KRISläiselle, kuin vankilan omille työntekijöille. Vankien tarvitse juurta jaksaa KRISläiselle selittää jotakin tiettyä elämän tapahtumaansa vaan vain muutamalla sanalla KRISläiset voi ymmärtää, kun taas viranomaiset eivät välttämättä saa heti kiinni mistä on kyse.

”On se erilaista jutella viranomaisten kans ku KRISläisten kans.”
-V3

”On joo (Saanut ”oikeanlaista ohjausta KRIS tukihenkilöltä) siis on kertonut kyllä niiku omasta elämästä ja sitte päihteide käytöstä ja on sitte et tietää kyllä tasan tarkkaa että mäki kerroin et kuinka viituilleen mullakin meni asiat siinä ni tietää kyllä että ylöspäin sieltä pääsee kyllä sitten et ei pelii oo ihan vielä menetetty... Mutta... Joo siis henkilö on kyllä ihan täydellinen keskustelu suhtee ja tietää kyllä mistä puhuu. Että sehän tossa on parasta kun ne on itte käyny näit asioit läpi ni ne siihe oikeet henkilöt että nää viranomaiset täälä, päihdetyöntekijät ja nää ku ne o eläny ehkä pikkasen erilaista elämää ku me muut ni ei sitte välttämättä tiä ihan niitä asioita mitä siinä eteen tulee ja käydään läpi sitte...” – V2

”On helpompi jutella (KRISin kans) et onhan se just ku ei tartte juurta jaksaa selittää et kuinka kaikki on. Ei tartte aina löytää ihan oikeita sanoja sanoo niin ymmärtää mitä hain takaa, ni on se musta huomattavasti helpompi puhuu semmottiselle henkilölle.”
-V1

Positiivinen kuva KRIS:tä käy koko ajan ilmi, vaikkei kaikki vangit välttämättä ihan täysin perillä ollut vielä KRISin toiminnoista. KRISin kuuluisi siis tuoda omaa toimintaansa esille vankiloissa, jotta vääriä käsityksiä voitaisiin vankien keskuudessa vähentää.

”Kyl se niiku, hyvää tarkoittaa... Tai ainaki mul on semmonen käsitys et koittaa auttaa noita lähinnä vapautuvia vankeja just et ei joutus enää uudestaan istumaan, et on just... mitähän se mulle viimeks sano... et KRIS toimii vissii tosi paljo niis NA kokouksis ja tollee... Emmä tiä. Ihan hyvä kuva mulla niistä o itelläi...” -V4

Joka tapauksessa KRIS:stä on ajateltu pääsääntöisesti erittäin positiivisesti.

5.1.1.2 Toimintojen tarpeellisuus

Vapaa-ajantoiminnot ovat kiinteä osa yhteisön rakentamistyötä osana toimintakeskuksen kokonaisuutta eikä kyse ole pelkästään mahdollisuuksien tarjoamisesta henkilöille joilla ei ole varaa eikä usein rohkeutta hakeutua niin sanottujen kaupallisten harrastusten pariin. Toiminnan tarkoitus on myös tukea ja

tarjota päihteetöntä ja rikoksetonta harrastustoimintaa. (KRIS- Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 16.)

”Eniten mua kiinnostais se et pääsis näihin peleihin, joihinkin fudis peleihin, sähly peleihin ja tollasiin mukaan et mä uskon et niist ois sillee eniten hyötyä, että ois sellasta tekemistä... Ja sit sitä kautta pääsis tutustuu uuteen porukkaanki.” - V3

Jos KRIS- tuottaisi erilaista, niin sanottua "tutustumis"- toimintaa jo vankiloisakin voisi olla, että vapauteen mentäessä vangin on helpompi tutustua yhteiskunnan

”Mä päätin sen itseasiassa tän tuomion alussa, että nyt tarttee saada jotain muutosta, mutta tää KRISi on niinku, et mä oon saanu siitä sit vahvistusta siihen ja tukee siihen että se tulee onnistuu tuol siviilinpuolella. Että täällä vankilassahan on niin helvetin helppo sanoo kaikkee ja sitten ku se tarttis pystyä pitämään tuol aitojen toisella puolella ni, mikä nyt ei oo oikee onnistunu täsä reissujen välillä.... Et kyl nyt alkais ole se aika et mä 2008 sanoin et tää on ensimmäine ja viimeine kerta ja nyt ens vuonna mulle tulis tasan kymmenen vuotta ku mä sanoin sen ni jos vaikka nyt ku pois pääsee ni pitäs paikkansa että se oli se, viimeinen kerta...”
– V4

Urheilulla on helppo yhdistää ihmisiä tekemään yhdessä ryhmänä asioita, mutta vankien puheista saa myöskin sen käsityksen ilmi, että muunkinlainen toiminta on tervetullutta.

” Varmaa mitä ne tarjoo vankilassa ja siviilissä niin ne on semmosta yleisurheilua mikä sopii kaikille, että kyllä mäkin tykkään jalkkis pelata ja lentistä mutta en mä sitten ala siviilissä kyllä tekee... Että onhan ne hyvii urheilu juttui sillai et ei niis oo mitää... En mä tiiä oisko jotain muuta sitten mitä he vois järjestää että kyllä ymmärrän että tota on helppo järjestää kun ne tekee sitä siviilissäkin ja sitten vankilan sisälpuolella niin onnistuu molemmissa...” –V2

Kun kysyin vangeilta mitä he haluaisivat päästä KRISin kautta tekemään, ilmeni tarve sosialisoitumiselle niin sanotusti ”parempaan porukkaan”. Seuraava teoria on suoraan Thomas Hobbesilta 1600-luvulta; Kontrolliteorian mukaan kaikki ihmiset ovat perusluonteeltaan antisosiaalisia ja siten potentiaalisia rikollisia. Tämän teorian mukaan siis kaikki ovat potentiaalisia rikollisia,

sillä kaikilla on taipumusta hyvään ja pahaan. Rikoksiin kuitenkin ajautuvat ai-noastaan ne jotka eivät ole riippuvaisia konventionaalisista ihmissuhteista ja sosiaalisista yhteisöistä joita ovat perhe, koulu, naapurusto, työyhteisö ja muut kontrollia harjoittavat yhteisöt. (Laitinen & Aromaa, 64.) Tämän teorian tuoman ajatuksen mukaan, voisi ajatella, että vangit jotka ovat jotenkin päätyneet edes KRISin toimintaan, olisivat niin sanotusti valmiita olemaan jossain määrin riip-puvaisia konventionaalisista ihmissuhteista ja sosiaalisista yhteisöistä.

”Et tos mitä on kuunnellu välillä ni, jotkut kuvittelee et se on sem-monen käännytys porukka (KRIS), semmonen Lahko, niin et sais paremman kuvan noitten tapahtumien kautta. Ettei se oo mitää semmosta... Ja aika harva sinne yksilötapaamisiin ... Et oishan se hyvä olla muutaki.” – V1

”Semmosiiki o kuulemma joskus järjestetty et KRISläiset on tullu vankilaa pelaamaa vankie kaa jotain pelejä ni semmonen ois kyl hyvä et tyypit varmaa lähtis siihe mukaan. Et se et nää tyypit käy tääl vaa kerran kuussa keskustelee ni oha se aika vähä sillee ja voisha (niillä peleillä) saada semmosta ryhmähenkee, että ku ois useemmi jotain ja tällee näin...” V2

Koska ihmisiä on erilaisia, vangeistakin osa oli sitä mieltä, että yksilökeskuste-lut toimivat erittäin hyvin, mutta toisille taas ryhmäkeskustelut joissa pääsisi porukalla jakamaan ja pohtimaan asioita voisi toimia paremmin. Tähän mieles-täni pitäisi saada laajempi työkenttä niin KRISin kuin RISEnkin puolesta ja luoda mahdollisuuksia erilaisia yksilöitä mieltien riippumatta vankilasta tai jos eri vankiloihin voitaisiin sijoitella tiettyjen tarpeiden ja yksilöiden mukaisesti.

”Kyl noi kahen keskeiset keskustelutki on ihan hyvii, mut must tun-tuu vähä et siin ku pari kolme kertaa käyny juttelee et aiheet lop-puu vähän keske ja et se on vähä sitä saman toistamista. Et mulle ne ryhmät lähti paremmin.... Et ryhmäkeskusteluis käytii sellasii elämänhallintaa liittyvii juttuja ja näki vähän muittenki näkökulmia niin kylhä se aina vähä avartaa silmiä tai mieltä sillee et... Emmä tiiä, mun mielestä niissä oli mukava käydä keskustelea.” – V3

”Mullahan on nytte tarkoitus päästä henkilökohtaisesti täysin päih-teistä eroon, ja toi noitten KRISn henkilöt o siihen just toimivii hen-kilöitä koska niil on kans rankka päihdetausta henkilöillä, ja ne tie-tää kyllä mistä puhuu ja on siihen suhteen hyviä tukihenkilöitä, ja tietää kyllä sitten mistä puhuu...” - V1

Päihdeongelmia vangeilla on yleisesti paljon. Vankiloissa on kuitenkin jo jär-jestetty yleisesti hyvin kuntouttavaa päihdetoimintaa, mutta toisinaan tässäkin

voisi olla kehityksen paikka niin KRIS:llä kuin RISEllä. Perinteinen menetelmä joilla vankien selviytymismahdollisuuksia yhteiskunnassa on tuettu, on vankilan oma työtoiminta. Koulutustoiminnan avulla vangeilla on mahdollisuus aloittaa tai täydentää jo aloitettua ammattikoulutusta sekä mahdollisuus suorittaa keskenjääneet perusopinnot. Fyysisen ja psyykkisen terveydentilan ylläpidosta vangeille sekä fyysisen ja psyykkisen terveydentilan kohentamisesta vastaa vankilan terveydenhuolto. Päihdeongelmaisten vankien määrän kasvu on tuonut tarpeen paremmalle päihdekuntoutukselle. Erilaiset päihdeohjelmat perustuvat useimmiten kognitiivis-behavioraalisiin ohjelmiin. (Halme 2010, 12.)

”Me ollaan juteltu päihteiden käytöstä et kuinka alas voi mennä, sitten siitä pois pääsemisestä, ja kuinka vaikeeta se voi olla, ja sitten etenki niiku siviilipuolella mitä haastetia siihen tulee etee jaa sitten muut ihmiset siinä ympärillä ja sitä tukiverkostoutumista ja mistä kaikkialta voi sitten niiku apua saada ja kelle kannattaa soittaa jos tulee semmonen tilanne et on niiku lähösä viihteelle... että niiku semmosta. Et tosiaan oli kans puhetta just koevapaudesta ja tämmösist” - V4

”Toi et pääsee keskustele asioista ja mulla kun on niin pitkä toi päihdehistoria että se ei nyt todellakaan käy sillai et sormia napautetaa ja se loppuu sitte siihen et tarttee saada luottamusta itteesä... täällähän se on helppoo ku aidat ympärillä mutta kun on tuolla aidan toisella puolella ni se on pikkase erimaailma ni että pysyy myös siellä lujana ni... Se vaatii taas sitä henkistä puolta ja sitä saa kyllä silt KRIS porukalta.” –V2

KRIS on mukana tukemassa päihdekuntoutujien matkaa ja KRISin periaatteet tukevat kuntouttavaa toimintaa. Kognitiivis-behavioraalisilla ohjelmilla ihmiskäsitys on samanlainen; ihmisen ajattelu määrää miten hän toimii. Kognitiivisten ohjelmien tavoitteena on auttaa ihmisiä tulemaan tietoisiksi väärintulkintoista ja ymmärtämään oman ajattelun, tunteiden ja käyttäytymisen yhteenkuuluvuutta. Tietoisuuden lisäämisen kautta ja itseä tuhoavaa käyttäytymistä aiheuttavat mielen rakenteet voivat muotoutua uudelleen siten, että niistä tulee rationaalisempia sekä enemmän yhteen sopivia arkipäivän todellisuuden kanssa. Ratkaisevinta on henkilön oma halu muuttua ja hänen täytyy olla motivoitunut osallistumaan ohjelmaan joka pitää sisällään tilanteiden aktiivista käsittelyä arkipäivän elämässä. (Suomela 2002, 224 - 225.)

”Tosta on puhuttu että mun on vähän hankala puhua niiku sillai, monen ihmisen kanssa, tai että on monta ihmistä siin ympärillä niin siks se on parempi alottaa tää keskustelu yksilö tasolla... ja

sitten edetä siitä ryhmäkeskusteluihin. Kun se että mennään yhtäkkiä hirveän porukan ympärille ja kerrotaan saatana mitä kaikkee on tullu sekoiltuu ni ei nyt välttämättä heti oo ensimmäisenä mielessä kertoo kaikkee...” –V1

Eräältä vangilta tuli yleisenä mielipiteenä, että päihdekuntoutusta voisi todellakin olla enemmänkin;

”Näitä NA kokouksia, niitä missä päihdeongelmista käydään porukalla puhuu... Et mä oon kerran käyny mut mä olin sillo ite niin sekasi, etten mä niistä mitään tiedä mut oishan sekin ihan hauska kokeilla ja mun käsityksen mukaan ne KRISläiset on tai menee sillee käsikädessä niitten kaa.” -V2

KRIS:llä on siviilissä perhetoimintaa, mutta vankiloissakin sen katsottaisiin olevan hyvä toiminta. Osa vangeista välitti sellaista viestiä, ettei näkisi tai pääsisi olemaan perheensä kanssa tarpeeksi tekemisessä, edes puhelimitse;

”Jotain mitä perheen keske vois tehdä, et mullaki, kun on pieni lapsi ni, jotain niiku järjestää et mitä vois perheen keske tehdä...”
-V3

Käsittääkseni perhetapaamisia on kuitenkin järjestettävissä, mutta ideana tämäkin KRIS:lle, jos voisivat jotain perhetyötä vankiloissakin tehdä, vaikka ryhmätoiminta muodossa.

5.1.1.3 Toiminnan odotukset ja ideat

Kun kysyin voisiko KRISin kautta saada kavereita tai uusia tuttuja jotka ”vois siviilissä olla ihan hyvää seuraa”, vastauksena toimi aikalailla; ”Joo, miksei.” Ne vangit ketkä tiesivät jo KRISin entuudestaan ajattelevat pääsääntöisesti niin, että jos on itse valmis panostamaan omaan vapauteensa KRIS voi olla siinä huomattava tuki ja turva sekä KRISin kautta vangin on helpompi palata takaisin yhteiskuntaan.

”On mulla (KRIS:stä) odotuksia mut kaikki on kuitenkin itestä kii et en mä sitä vastuuta niille sysää mut... kyl siitä varmaa apua saisi et vois elää vähän normaalimpaa elämää, niin ei tarvis aina täällä olla mut sillee... Et en mä oo kinä siviilissä ollu niis kuviois mukana mut sen tiän et jotai kavereit ketä on ollu siel, ni kyl niil on alkanu menee ihan hyvi... ja pysyny niis toiminnoissa ja jälle mukana.” – V1

”Kylhän se varmasti ois ihan hyvä asia... et jengi saisi tietosuutta.”
– V2

Vangeilla oli toivetta, että KRIS voisi näkyä jotenkin vankilan arjessa paremmin tai että heistä saisi paremmin tietoa.

”Varmaan ois ihan hyvä jos KRIS olis mukana koevapaudes mukana, et koevapautta valvotaan tietyllä tavalla, mutta... Ei siinäkään tietysti sekään on henkilökohtaista mitä kaikkee siihen sisällytetään, mutta kyllähän KRIS toiminta vois olla siinä mukana tuke-
massa koska päihteiden käyttäjillä niitten lopettaminen taikka vähentäminen taikka ylipäättänsä kaikki niihin liittyvää ni sehän on hankalaa... Ja sitten henkilöt joilla sitä kokemusta niin varmasti motivois sitte siihen hommaan ja vois keksiä jotain toimintaa sitten ettei lähtis käsistä ne hommat... että ei sillee mikää huono idea. Mut KRIShä ei monessa paikkaa toimi että sitten tulee liikkumis esteet ja tämmöset koevapauteen liittyvät liikkuma rajoitteet esteeks että... Sinänsä vähän vaikeaa.” – V4

Pääsääntöisesti KRISin toiminnalta odotetaan saavan vankiloissa sosiaalisuhteita ja henkistä apua ja tukea vapautumiseen. Haastatteluista kävi ilmi, että KRISin olisi hyvä olla mukana mm. koevapaudessa tai vastaavanlaisessa toiminnassa.

”Kylhä se et siviilis, et kun en mä oo ikin päässy lomille, avotaloo ni tommonen et pääsis vähä siviilissä, vaikka siviilikäymää just vaik näitte KRIS tyyppie kaa tai jotain että, pääsis vähä kattelee sille ku, no esimerkiks ekalla tuomiolla ku olin tuolla ni olin parikymppinen ja joku puoltoista vuotta ni oli se aika shokki sillo sieltä ku oli ihan suljetussa ollu tiäkkö melkee pari vuotta ja sit yhtäkkiä tonne kadulle ja siitä kylmiltää ni... kyllä siinä vähän huippas että mitäs ny. Ei ollu mitään.” – V3

”Mun mielestä vankiloissa tarvis olla paremmat yhteydenpito mahdollisuudet niiku tonne siviiliin, et onhan tääl tietysti noi puhelimet mut ensinnäkin niil on niin helvetin kallista soittaa täältä, nähden siihen palkkaan mitä me täällä saadaan. Että se ei oo käytännössä mitenkään mahdollista. Että siihen tarttis saada muutosta. Ja joku vaikka valvottu internetin käyttö sillä mun mielestä se on aika olematonta tälläkin hetkellä, ja niiku, kaikki ihmiset on siirtynyt tonne sosiaaliseen mediaan missä tapahtuu kaikki, sitä mun mielestä tarttis saada käyttää ja emmä tiä sitten.. Tietysti vankiloilla tarttee olla tietyt säädöt ja rajotukset mutta se on nyt vähän huono ku tää ei oo täysin suljettu talo ni että miten sitten vapautumista ajatellen... Koevapaudet ja niitten käsittelyajat ni niissä ois parantamisen varaa ja ... että kyllähän niitä löytys ku alkais miettii mitä vois tehdä toisin... Ja sitten ehkä enemmän korvaavia työntekijöitä että täältäkin jos yks on pois ni kaikki hommat on seis. Mutta... emmää tiä. Että tietysti kaikki tänne on aiheuttanu ittesä ni mikäs siinä. Kärsitään täällä nyt sitten.” –V1

5.2 Vanhojen vankien ajatukset – ”Se jätti semmoisen siemenen itämään”

Vapautuneista vangeista haastattelin niin miehiä kuin naisiakin. Seuraavissa ala-kappaleissa olen jaotellut haastattelut teemoittain.

Jokaisella vapautuneella vangilla oli selkänä ajatus, joka toistui haastattelussa useamman kerran; Jos KRIS: iä ei olisi he kokevat, etteivät olisi saanut riittävää tukea ja kannustusta palata yhteiskuntaan oikealle polulle. Tämän kappaleen tarkoituksena on avata sitä yleistä näkökulmaa ja ajatusmaailmaa KRISin toiminnasta jo vankiloissa ja kuinka se on vaikuttanut vankien silloiseen ajatusmaailmaan.

”KRISläisten käynnit jätti semmosen siemenen itämään siitä muutoksen mahdollisuudesta, et sen muistaa jälkikäteen hyvinkin et muhun teki vaikutuksen et ne vaikutti tosi onnellisilta ja tyytyväisiltä elämäänsä ilman päihteitä ja rikoksia. Koska minähän en vankilaan mennessä missään nimessä ollut muuttamassa elämäni mihinkään, et se oli se tie minkä mä olin tietyllä tapaa mukana valinnu, tai päätynyt ja jäänyt jumiin ja mä olin niinku paalamassa vankilan jälkeen siihen samaan elämään ja kuolemassakin siihen et ehkä se semmonen joku ikkuna avautu siitä että et siihen ei välttämättä tarvi kuolla ja sen ei välttämättä tarvi olla mun loppu elämää. Mut ei se ollut mikään semmonen et mä oisin sillä hetkellä tehnyt minkään päätöksen, et en mä sinne päihteettömälle osastolle mennyt senkään takia et mä voisin olla päihteetön vaan se yhden hengen selli houkutteli vaan niin paljon. Et ei mulla siinä vaiheessa ollut mitään sellasta ettenkö mä aikois enää koskaan käyttää mitään päihteitä.” -EV2

Haastatteluista käy myös ilmi luovutus omaan elämään. Helposti voisi siis kuvaila, että haastateltavani ex-vangit ovat kuin elokuvassa; päähenkilö on ollut menossa huonoon suuntaan tai lähellä kuolemaa/menetystä, mutta kriittisten tapahtumien keskellä pelastava apu saapuu paikalle. Voisi siis sanoa, että KRIS on jonkinlainen ”sankarihahmo” heidän silmissään.

”Krisin infoilla ja ne kerto omasta toiminnasta ja sitä kautta pyysin et voisko joku KRISiläinen tulla henkilökohtaisesti tapaa. Se kun ne tuli pitää infoa niin se oli semmoinen vaikuttava kokemus et ne puhu niinku samoja asioita mitä mä olin itse miettinyt ja sit ne saivat sen silleen et mäkin ymmärsin ne. Se kun ne tuli pitää infoa

niin se oli semmoinen vaikuttava kokemus et ne puhu niiku samoja asioita mitä mä olin ite miettiny ja sit ne sanotti sen sillee et mäkin ymmärsin ne. Kirjasin niitten KRISläisten juttuja sillon kaleriini kun ne sanotti ne asiat niin hyvin, että mä ajattelin et mäkin haluan sanoa ton asian noin... et ei mulla ollu niiku semmosta sanavarastoa et mä oisin voinu sanottaa itteeni noin hyvin niin se jäi mieleen. Ja sit seki jäi mieleen ku mä olin hakenu aikasemmi yksin hoitoo enkä ollu päässy päihdehoitoon, mut sitku se KRISläinen oli siinä mukana ja kerto ne asiat sille sosiaalityöntekijälle ihan juurta jaksan verkostopalaverissa niin se oli itsestäänselvyys et mun oli päästävä hoitoon niin se sosiaalityöntekijä totes et niin ja haettiin kolmelle kuukaudelle maksusitoomusta niin se myönsi suoraan puolivuotta. Et seki oli ihan vakuuttunu siitä et ei mul oo mitään muuta ku päihdeongelma et se kun saadaan hoidettua niin monet muut ongelmat ratkee sitä kautta.” – EV1

”Jäi tosi positiivinen kuva ekasta käynnistä, se oli voimaannuttava ja semmoinen vetovoimainen kokemus. Ja on vieläkin todella ylenpaattisen vetovoimainen ja positiivinen ja voimaannuttava fiilis. Mut se oli sillon, kun mul ei ollu mitään muuta käsitystä mistään kuin varastelusta ja huumeiden käytöstä, niin sitkun ihmiset jotka on tehny sitä samaa ja on muuttanu oman elämänsä teki semmosta duunia kun KRIS:llä tehdään niin se oli semmonen et v*ttu mä haluan tota samaa.” -EV2

Annika Virtanen on tehnyt myös opinnäytetyönsä ”Nuorten vapautuneiden vankien kokemuksia elämäntilanteestaan vapautumisen jälkeen: ”Vertaistuki se on oikeesti niinku parasta tukee, mitä sä voit saada” joka linkittyy suoraan tähän aihe alueeseen. Tätä on siis tutkittu jo aikaisemmin nuorten näkökulmasta, ja jälleen kerran voimme todeta samaa mitä aikaisemmatkin tutkimukset ovat osoittaneet, että vertaistuki toimii vangeille todella hyvin. Kaikkien tutkimusten perusteella mitä on tehty, voidaan todeta KRISin oleva erittäin iso osa vankien elämää vapautumisen jälkeen. Tutkimukseni kuitenkin keskittyy nyt siihen, miten vankiloissa voitaisiin tuoda enemmän KRISin toimintaa esille sekä miten ja mitä toimintaa vankien omasta näkökulmasta voisi vankiloissa olla.

”Ei mua oo ku kerran käyty tapaamassa KRISn puolesta vankilassa ja sillonki mul alko sillee olee jo hyvin asiat ja suht hyvä elämäntilanne. Et sillo ei sillee ottanu onkeensa sitä elämän muutosta. Mut muistaakseni se oli just mukava juttu. Mut vapautumisen jälkeen oon kokenu tosi hyvänä KRISin et kun muutin takasin Tampereelle ja aloitin työkokeilun niin on saanu tukea näihin arjen asioihin ja niin. Ja sit kaikki sosiaaliset suhteet koostuu melko lailla KRISläisistä ja harrastukset ja noin. Jos KRISiä ei olis ollenkaan niin se ois aikalailla sitä samaa, et mä luultavasti oisin siel Lahes vielä ja käyttäsin huumeita ja tekisin rikoksia.” -EV4

”Mulle tää oli jo vähä niiku tuttu sillee, et mul oli tukihenkilö täältä jo ensimmäiselle tuomiolle lähtiessä. Että mä sain muistaakseni kyydin sillo sinne vankilaan tätä kautta ja sitten mua käytiin kerran tapaamassa kun mä olin siellä. Ja muilla tuomioilla KRIS ei ole ollut mukana tai toiminnassa. Et muistaakseni yheltä krisiläiseltä sain korttia vankilaan ja et oli jotain fudis pelii tai tommosta. Et enemmän sillo kun mä olin vankilassa niin ei ollu tuolla muualla toimintaa kuin lähinnä pirkanmaan suunnilla ni siks ei oikee tullu tutuks KRISn vankiloissa tapahtuva toiminta. Mut jos ois ollu KRISn toimintaa tarjolla niin kyllä varmasti ois ollu jeesiä, esimerkiksi just siihen vapautumiseen ja päihdeongelmaan. Et niiku tukea siihen päihdeettömyyteen sit siviilissä ja sitten niiku asunnottomuuteen ja tollaseen. Et en saanu edes vankilan puolelta noihin apua oikeestaan et sossun kaa jotain hakemuksia oikeestaan vaan. Et tosiaan ei mua oo ku kerran käyty tapaamassa KRISn puolesta vankilassa ja silloinki mul alko sillee ole jo hyvin asiat ja suht hyvä elämäntilanne. Et sillo ei sillee ottanu onkeensa sitä elämän muutosta. Mut muistaakseni se oli just mukava juttu.” - EV3

Kaikilla haastateltavillani tuli esille myös usko siitä, ettei toisenlaista polkua olisi ollut. Tämä johtunee siitä, että haasteltavani kokivat, ettei muista palveluista (Ei vertaistuellalla varustettuja) tai rikosseuraamuslaitoksen puolelta ymmärretä heitä, eikä osata antaa oikeaa tukea tai myös ajatuksena kävi että ”he haluaisivat vain pahaa” heille eikä auttaa elämässä oikealle polulle.

”Ne KRISin tyypit kävi siellä muutaman viikon välein olemassa osan päivästä meidän kanssa ja tehtiin yhdessä kaikkee ruokaa ja vastaavaa. Siinä ne sit tuli höpöttää kaikesta omasta elämänmuutoksestaan sun muuta ja se oli todella kova juttu itelleen sillain et kun ne kävi siinä ja kertoili et ne on ollu Suomen ja Ruotsin puolella vankiloissa useamman kerran ja kertoili sitä omaa tarinaansa kuinka ne on ollu nyt useamman vuoden tekemättä rikoksia ja käyttämättä päihteitä niin silloin iski itelle ekan kerran et hei ei vitsi, pystyisinköhän minäkin tohon. Sit oikeestaan se kun ne siellä kävi niin se oli se mun kosketus tähän KRIS hommaan.” - EV2

5.2.1.1 KRIS ja sen toiminnan vaikutus – ”Tää toimii”

Vertaistuen pystyy määrittelemään yhteisölliseksi ja omaehtoiseksi tueksi sellaisten ihmisten kesken joita yhdistää samanlainen elämäntilanne. Etenkin silloin kun ihminen kokee mm. leimautumista sekä yksinäisyyttä, toisten saman kokeneiden ihmisten tuella on erityinen merkitys, sillä yhteiset kokemukset lisäävät keskinäistä ymmärrystä. (MTKL.)

”Mun koko elämä muuttu. Mulla vaihtu kaveri piiri, mulle tuli harrastuksia, mulle tuli sisältöä elämään, ja sit vielä sellaisia ihmisiä elämään jotka ei käytä päihteitä ja niitä mulla ei oo ikinä ollu enkä ees ollu tuntenu ketää kuka ois raitistunu tai mitään. Mä oon ollu aika ujo ja arka lähtökohtasesti aina, mut sit mä rupesin tulemaan toimeen ihmisten kanssa ja järjestää jotain keskustelu ryhmiä ja mä voimaannuin varmaan jollakin tasolla siitä, et järjestin jalkapallo tapahtumia ja otin huomioon ihmisiä siinä et mitä vaatii, kun järjestetään jotain tapahtumia ja rupesin ottaa paljon enemmän huomioon kaikkii muita asioita kuin aiemmin mä olin vaan miettiny, että mistä mä saan kamaa ja et miten mä hoidan jotain. Mut nyt mä aloin ottaa huomioon ympärilläni olevaa maailmaa ja se mikä on muuttunu, on mun tunne elämä. Et mä oon edelleen impulsiivinen ja toimin hetken mielijohteesta mutta mä en enää seurustele niin paljon vittuilemalla kuin aiemmin, et se mun tapa kommunikoida ihmisten kanssa oli semmonen nälviminen ja piikittely ja semmonen pikku nokkeluus, ja sit mä ihmettelin, kun mul ei oo kavereita tai en mä oikeastaan sitä ihmetelly, kun mul oli päihteitä mut vähä sillain et ei mul oo kavereita. Mut se mitä mä oon opinu on tulla ihmisten kans paremmin toimeen. Et oikeestaan päihdehoidon jälkeen, jos ei ois KRISiä ollu, niin se ois voinu pysy jonkin aikaa, mut ei mul ois ollu semmosta uutta porukkaa mihin liittyä tai ehkä mä oisin palannu sit sinne vanhaan ja todennäköisesti oisinkin palannu sinne vanhaan et sit mä oisin ollu siel tukiasunnolla ollu aika yksin ja sillain et KRIS tuli tarpeeseen ja täytti mun semmosen tarpeen mitä mun ei ees tarvinnu hakee mistään muualta.” - EV1

Aina ihmiset eivät koe saavansa riittävää apua ja tukea ystäviltä tai ammattilaisilta koska näiltä puuttuu omakohtainen kokemus. (Nylund 1999, 116.)

”Sosiaalisiin taitoihin ja tommosiin tää on vaikuttanu ja et on samankaltaisten ihmisten joukossa et voi olla oma itsensä suurimman osan ajasta ja todennu et tää elämä voi olla ihan mukavaa. Ja muutenkin suurin osa ihmisistä mitä elämässä nyt mukana on täältä melkeen kaikki tai yhteydessä tähän, et on tää KRIS vaikuttanu tosi paljon mun elämään. Et tääl on tullu ihmisii keiden kaa voi oikeesti puhua asioista ja ihmisiä ketkä oikeesti välittää.” - EV3

”Et kun mä lähin vikaa tuomiota lusimaan niin mä olin jo laittanu kädet pystyyn et noni mun elämä on nyt sit tämmöstä et välillä linnassa ja välillä siviilissä ja välillä olla pidempiä aikoja siviilissä et mä olin jo siinä vaiheessa luovuttanu et mä olin yrittäny hallita mun elämää et olin vaihtanu paikkakuntaa ja tommosta et pääsis eroon vanhoista kavereista ja sit kuitenkin siellä uudella paikkakunnalla mä jatkoin päihteiden käyttöä samanlailla ja löysin uusia kavereita, ja olin yrittäny hallita elämää vaihtamalla kumppania mut se ei ratkaissu mitään ja yritin sillee hallita elämää et perustan perheen, menen töihin ja naimisiin ja se kesti jonkinaikaa se semmonen itteesä niskasta kiinni ottaminen mut sit meni työpaikka ja meni perhe ja meni puoliso ja meni vapaus ja kaikki ihan

vituiks ja mä oon yrittäny niiku vaihtamalla hallita itseeni. Et mä oon yrittäny, että kun mä oon vapautunu vankilasta ni et nyt muuttuu elämä tai kun oon menny vankilaan et okei nyt en enää vedä mitään mut aina mä oon vetäny ja et mä oon tehny näit kaikkii asioita ja yrttiäny hallita elämäni. Et sitten kun KRIS tuli mun viimeisellä tuomiolla käymään ja pitää sitä inffoa ni silloin sovin siitä yksilötapaamista ni siinä kohtaa joku muuttu. Et ehkä mun ei tarviikkaa jatkaa tätä kierrettä vankilaan ja et tää voitaa saada poikki ja mulle tuli tavallaan uskoa siitä, et jos toi onnistu, nii mäkin voin onnistua” -EV2

Sama haastateltava uskoi KRIS:llä olevan iso vaikutus siihen, ettei hän ole lähtenyt takaisin rikosten poluille;

”Pyysin semmosen tärkeä syy loman KRISin joulujuhlaa varten. Se oli hämmäntävä kokemus, kun kaikki oli selvinpäin ja niillä oli ihan mukavaa. Istuin siel missä muutkin ja juttelin ihmisten kanssa. KRISin tyyppi haki ja vei mut bussille. Mutta luppo aikaa jäi, niin jäin pyörimään kauppakeskukseen ja mietin meniskö kaljalle mutta meninkin vaan kiertelee kauppoja. Kun ne ihmiset oli niin vetovoimiasia niin en halunnu pettää krisläisiä, vaan olin sit ilman sitä kaljaa. Kun se oli niin vaikuttava kokemus ja se johtu ihan niistä ihmisistä keiden kanssa olin viettänyt sen päivän. Jotenkin tunsin, että kuuluin siihen porukkaan enkä halunnut menettää sitä kuuluvuutta siihen porukkaan. Et jos mä oisin menny kaljalle niin mä en sit ois kuulunu siihen porukkaan. Halusin antaa siis tälle mahdollisuuden ja olin ihan pihalla silloin itseni kanssa, etten tiä mitä mä silloin halusin, mut halusin vaan lopettaa lusimisen ja saada jotain muuta sisältöä elämään.” - EV1

Kun kysyin haastateltavaltani, mikä heillä on jäänyt eniten mieleen vankilassa ollessaan, vastauksina nousi halu alkaa tekemään samaa tai laittaa oma elämä niin sanotusti kuntoon ja päätyä kunnon kansalaisiksi.

”Se jäi mieleen et ne oli saanu elämänsä semmoseks, millanen sen kuuluisi olla. Ja se ettei ne käytä huumeita ja eikä tee rikoksia. Tää ei oo kaikille tarkoitettu, et meillä on sinänsä tiukat periaatteet, et päihteettömyys ei tarkoita Krisiläisille sitä, että juotas alkoholia tai poltettas pilvee, vaan täysin, ettei käytetä mitään koskaan. Niin tää on niinku itelle tosi hyvä ja hyvä paikka kasvaa ja kouluttautua ja saada uusia ystäviä ja kavereita sekä semmonen hyvä ympäristö olla kasvukivuilla ja tääl on tyypejä, jotka on käyny sitä samaa läpi ja kiva nähä ihmisiä ketä on joskus tukenu ja auttanu niin se et näkee heidän menevän eteenpäin elämässä niin se on tosi voimaannuttava juttu kanssa, että tää toimii. Viimeisellä tuomiolla kuulin KRIS:stä, ja se oli eka kunnon vankila tuomio ja viimeinen, ja sillan kun kuulin KRIS:tä niin mulle tuli semmonen

selkeä määränpää elämälle et mitä mä haluan tehdä, kun vapaudun ja tähdätä et mäki lähen tekemään niitä asioita ja KRIS oli semmonen mikä pysty mua auttamaan siinä.” -EV4

”Uskon että muutama asia on radikaalisti vaikuttanu mun elämään. Toki se oma halu saada muutosta aikaan mutta KRIS ja pari muuta asiaa mun elämässä on auttanu mua kääntämään elämäni suuntaa ja pysymään siinä et mulle on mahdollistunu paljon asioita ja iso osa on KRISin ansiota, et mä olen päässyt velkajärjestelyyn ja päässy hepatiitti hoitoon ja oon päässyt opiskelemaan ensimmäistä ammattia tällä hetkellä et aikasemmin koulut on vaan jääny kesken. Et jos mä en ois päässy KRIS:lle silloin, niin en tiissä missä mä oisin tai mitä mä oisin tehny tai alkanu tekemään ja todennäköisesti näitä asioita mitä mä nyt oon saanu aikaiseksi niin ei ois tullu tehtyä enkä varmaan ois pysyny puhtaana ja aika kokonaisvaltaisesti oon sanu täältä aika paljon.” – EV2

”Sosiaalisiin taitoihin ja tommosiin tää on vaikuttanu ja et on samankaltaisten ihmisten joukossa et voi olla oma itsensä suurimman osan ajasta ja todennu et tää elämä voi olla ihan mukavaa. Ja muutenkin suurin osa ihmisistä mitä elämässä nyt mukana on täältä melkeen kaikki tai yhteydessä tähän, et on tää KRIS vaikuttanu tosi paljon mun elämään. Et tääl on tullu ihmisii keiden kaa voi oikeesti puhua asioista ja ihmisiä ketkä oikeesti välittää.” – EV3

Haastateltavistani huomaa, etteivät he ole olleet tyytyväisiä aikaisempaan elämäänsä ja ovat tyytyväisiä siihen, että KRIS on nykyään osana heidän elämäänsä ja vienyt eteenpäin.

5.2.1.2 Mitä KRIS voisi tehdä vankiloissa

Haastateltavillani oli erittäin paljon ideoita ja ajatuksia liittyen siihen mitä KRIS voisi tehdä vankiloissa ja minkälaista toimintaa voitaisiin viedä eteenpäin.

”Semmonen että avotaloihin, et vois kohdata niitä ihmisiä muualla kuin luokkatiloissa. Et ois hyvä mennä sinne vankien arkeen nähdä niitä siellä arjessa, mennä sinne niitten työpaikoille missä mä itekin oon ollu joskus töissä. Et se inffo ei esimerkiks ois semmonen tilanne että täällä mä nyt luokan edessä pidän teille luentoo ja kerro kuinka mä oon muuttanu elämäni ja oon loistava ihminen vaan et ei just tulis tommosta käsitystä et mä nyt tuun jeesusteemaan jotain vaan että mä oisin semmonen vertainen niinku oikeestikkin oon, että mä menisin ennemmin sinne työpajoille käymään, että mulla on tästä semmonen kokemus et vankilantyöntekijä sano et mee vaa kattoo sinne ku oot syöny et meil on uus paja et mitä ne siellä tekee jos kiinnostaa nähdä niin mä menin sit kattoo mitä jätkät siellä puuhastelee ja mulla oli KRISn huppari päällä mutta se logo on vaan selässä niin eihän ne sitä nähny,

niin se alku asetelma oli semmonen et mikähän ukko tääki tässä nyt on olevinaan juttelemassa meille, mut sitku mä sanoin et mä oon ollu itekki tos viereisellä hallilla töissä niin heti putos se sellanen hirvee muuri siitä välistä ja sit alko sitä juttua ja avautumista tulemaan ihan eritavalla, mitä ennenku ne ties et mä olen krisläinen. Et mä pääsin siihen ytimeen saman tien, kun pääs juttelemaan niille. En mä oikeen siinä tilanteessa tajunnukkaan mitä siinä kävi mut sit, kun mä ajelin pois sieltä, niin mulle tuli tää ajatus et tää vois olla hyvä juttu et meniski ihan sinne työpisteisiin juttelemaan.”- EV1

KRIS-Tampere ry:n Toimintasuunnitelma 2016 sivulla 10 puhutaan KRIS-Tampereen toiminnasta näin; KRIS-Tampereen työn ydin on vankeudessa olevien muutostyön sekä vapautumisen tukemisessa vertaistuen keinoin yhteistyössä viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa. Vankilatyö muodostaa perustan, jonka rinnalle on voinut kehittyä myös uusia toimintamuotoja. Vankilatyö muodostaa perustan yhdistykseen rekrytoimiselle ja KRISin periaatteiden tunnetuksi tekemiselle. Vertaistuki tarkoittaa yhtä aikaa kuntouttavia keskusteluja (tukevaa, oman elämäntilanteen kartoittavaa vuorovaikutusta) sekä konkreettista auttamista (asuminen, asiointi viranomaisissa, arjen hallinta yms.). Vankien ajatusmallien muuttaminen on pitkä ja vaikea prosessi useimmiten. Sen vuoksi vankilatyön yksi tärkeä elementti on luoda näkymä siitä, että vapautumisen jälkeen vankilassa aloitettua on mahdollista jatkaa tuetusti liittymällä KRISin toimintakeskuksen palvelujen ja sen muodostaman yhteisön piiriin. Vankilatyöllä KRIS–Tampere tukee vankeja ja vankilasta vapautuneita irtautumaan päihde- ja rikoskierteestä. Se tarkoittaa ”yleisötilaisuuksia”, ryhmä- ja yksilötapaamisia, joiden sisällöt liikkuvat yleisinfosta henkilökohtaisiin vertaiskeskusteluihin. Vankilatyössä KRIS aina kannustaa päihteettömyyteen ja rikoksettomuuteen, sekä he edistävät integroitumista yhteiskuntaan oman kokemuksen kautta kertomalla ja osoittamalla, että rikos- ja päihdekierteestä voi päästä jokainen irti, ja myös osoittaa, että se kannattaa. Luottamuksellisen suhteen syntyminen edesauttaa sellaisen muutostilan syntymistä, jossa askeleet kohti päihteetöntä ja rikoksetonta elämää voi päästä alulle. Tämän tapahtuminen edesauttaa myös sitä, että myös viranomaisvastaisuus lievenee, jolloin vanki tai vapautuva vanki voi vähitellen päästä normaalipalvelujen piiriin, ja kykenee edes ottamaan tukea niin sanotuista normaaleista palveluista. (KRIS-Tampere ry:n toimintasuunnitelma 2016, 10.)

”Ruotsin KRIS kävi vieraillee tääl ja niitten kaa oltiin sillee samoilla linjoilla et ei alkoholinkäyttöä, koska edes oikeustyypeil tms. asiantuntijuus, menettiin semmosii tahoja, kun nyt hallituksessa vaan meitä. hallitus vastuu, kiinnostasko hallitustyöskentely, ja kaipaa asiantuntijuutta hallitukseen et sais just niihin rahoitusten hakuun sun muuhun tukea et ois sitä osaamista laajemmin. asiantuntija jäsenenä esim. et nykyinen tapa on hyvä et vertaiset on hallituksessa mut osaamista ja asiantuntijuutta ois hyvä olla lisää. Sote uudistus ja yhteiskunnalliset asiat huolestuttaa, et mihin yhdistykset on menossa, ja et miten käy järjestöjen. et jos parhaimmat hakemukset saa vaan rahaa niin miten meidän käy siinä myl-läkässä, et meidän olemassa oloa on tunnustettu ja arvostettu mut sit, kun puhutaan meistä niin se ei paljoa merk-kaa päättäjien kohdalla jostain syystä. et me ollaan tulevaisuudessakin us-konnollisesti ja poliittisesti sitoutumaton yhdistys, mutta ehkä meidän pitäis luoda kontakteja poliittisiin vaikuttajiin, jotka vois ajaa meidän kohderyhmän etua eteenpäin.” – EV1

Mikäli vankien jälkihuolto toimisi hyvin, niin silloin KRIS-liike olisi tarpeeton (Kumlander, Lindström 2014, 103) Seuraavaksi listaan asioita, mitä eri artikkeleita lukiessani olen huomannut olevan pielessä vankien jälkihuollossa. Kumlander ja Lindströmin (2014, sivu 102) teoksessa on mainittu myös samoja asioita:

- Vankiloiden kuntouttavat resurssit ovat riittämättömät.
- Vankilasta siviiliin siirtymävaiheeseen ei kiinnitetä riittävää huomiota.
- Vankien jälkihuolto ei käytännössä toteudu.
- Siviilissä ei ole riittävästi erilaisia palveluita tarjolla.
- Siviilissä ei ole riittävää osaamista rikollisen käyttäytymisen ymmärtämisestä, siitä irrottautumisesta ja kuntoutuksesta.
- Kokemusasiantuntijuutta ei osata riittävästi hyödyntää eikä työhön osoiteta riittävästi resursseja.

Tämä pitäisi mielestäni nostaa enemmän esille. Kumlander ja Lindström tukevat omia ajatuksiani tähän viitaten. KRIS on kolmannen sektorin yksi tärkeimpiä toimijoita.

”Mä haluaisin enemmän toimintoja vankiloihin mitä tällä hetkellä on. Et voitais ihan hyvin vetää vaikka ja mitä mut vankiloissa on tiukat omat säännöt sun muuta ja muitakin toimijoita ketkä tekee hyvää duunia vankiloissa mut vois KRISin silti ottaa jotenkin mukaan, et esim. jotain liikunnallista hommaa vankien kanssa, et ne

sais kokemusta ja tutustuis meihin sekä sais semmosta kosketuspintaa tavallisiin ihmisiin, tai siis meihin ketkä on muuttanu sitä oman elämän asennetta ja muutenkin, et käytäs pelailee vaikka jalkapalloon ja sit grillattas ja juteltas samalla asioista et ois semmonen kokonaisvaltainen tapahtuma missä sais enemmän sitä kontaktia kuin vaan niissä infoissa. Ja sit jos ei ois mitään budjettia tai sääntöjä lakeja sais muutettua niin liikuntaa, vankilat vastaan toinen vankila pelejä, ei tuu onnistuu mut jotain tommosta et keskenään isommalla porukalla. Enemmän semmosta kuntouttavaa toimintaa vangeille. Elikkä päihteettömiä paikkoja ja enemmän mahdollisuuksia kuntoutua siitä päihteestä, et siihen semmosia eväitä, ja satsattas enemmän siihen vapautumiseen ja rikollisen elämän muuttamiseen.” -EV3

Vankilassa ja sen ulkopuolella tehtävän vankilatyön tavoitteena on tukea vankkeja ja vankilasta vapautuneita irtautumaan päihde- ja rikoskierteestä. Heitä kannustetaan päihteettömään elämään sekä rikoksettomuuteen ja heille pyritään edistämään myönteistä kiintymystä yhteiskuntaan. (Mikä on vankilatyö.) Kuitenkin erilaisten resurssi puutosten vuoksi, ei rikosseuraamuslaitos pysty tukemaan vankien vapautumista ja jälkihuoltoa täysillä. KRIS ei ole ainoastaan vankilan ulkopuolella suuri apu vaan KRIS yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa tarjoaa vangeille apua. Vuosien ajan KRIS on Suomessa vakiinnuttanut työmenetelmänsä ja asemansa vankien kanssa tehtävän työn ja vankien jälkihuollon kentällä. Tämä ei ole tapahtunut yhdessä yössä vaan siinä ovat hyvin monet ihmiset ja tahot olleet vaikuttamassa erittäin hyvän yhteistyön ja molemminpuolisen arvostuksen syntymiseen muun muassa KRIS-liikkeen ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä. Yhteistyötä tehdään, kehitetään ja suunnitellaan jatkuvasti ja työtä tehdään monella eri tavalla. (Kumlander, Lindström 2014, 102-103.) Mutta kehitystä voisi tapahtua enemmän ja resursseja olisi hyvä kohdentaa vankilatyöhön enemmän niin RISEn kuin muidenkin toimijoiden kannalta.

”Minusta ois kiva jos me päästäs isommalla voluumella sinne vankilaan käymään, että meil ois enemmän resursseja mennä tekemään enemmän sitä työtä sinne useammalle osastolle, et nythän se on vaan aika rajattua kuitenkin että mihin päästään ja minkä verran KRIS työ tavoittaa. Koska vankilassaki on hirveen paljon sitä et joku vanki on joltain kuullut jotain jostain ja sit se kertoo sen totuutena muille ja sit ne muut on sillain no joo KRIS on paska tai ne aattelee et me ollaan vaikka joku kristillinen järjestö tai kuka mitäkin aattelee, et semmosta epätietoisuutta on paljon. Niin sillä et pääsis jotenkin enempi tekee sitä ja useammalle osastolle niin se voi olla et se vähän aukasis sitä, kun edelleen

mä väitän, että vankiloissa on myös vankien kesken epätietoisuutta siitä että mitä KRIS on niinku oikeesti. En mä sit tiää tosta ohjelmatoiminnasta mut jotain teemallisii ryhmiä ja tietysti noi yksittäis tapaamiset on aina hyviä mut jos mä nyt aattelen puhtaasti meidän resursseja niin eihän meillä semmoseen oo enempää mahdollisuutta kuin mitä me nyt tehhään. Et jos resursseja saisi lisää niin siinä tapauksessa kyllä tietysti vankiloihin vois viedä enemmän sitä meidän työtä. Sekä ryhmiä että yksilö juttuja. Sit jotain tollasia virkistys juttuja, noi fudis jutut ja kylmäkosken ne juhannus juhlat sun muut niin ne on ollu just sellasia mistä vangitkin on tykänny että KRIS on siellä mukana. Sit jos ois rajattomat mahdollisuudet niin toki sitä vois tehdä enemmän yhdessä (RISE, vankilat) et vois ihan hyvinkin olla tommosia et oltais oikeesti alueen kaikissa päihdeettömissä osastoissa tai oltais niinku sellassa ohjelmallisessa toiminnassa mukana tai just tollasia retkiä enemmän, enemmän ulkopuolelle, et vangit vaikka pääsis tänne johonkin ryhmiin ja sit voitais käydä jossain retkillä ja muuta et sitä kautta astetta vapaampaa toimintaa tai just et aattelee et yhdyskuntaseuraamustoimiston kaa tekis jotain semmosii yhteisiä prokiksia niin kylhän se sopis vallanmainiosti. Et kyl toiki on kutkuttava ajatus et kun meil oli toi hopeapaja malli, niin jotain sen kaltaista et oiski siviiliin puolella missä ne tyypit kävis et oisko se koe vapauden aikana tai jotain, et se ois sellasta niinku yhteisömallin toimintaa, mut se ei ois kuitenkaan pelkästään sitä päihdekuntoutusta vaan sit siin samalla tehtäs käsillä jotain muuta niin kylhän se ois hirveen houkutteleva ajatus, et jos semmosen saisi RISE:n kanssa vaikka järkätyä pystyyn semmosen paja homman tänne siviili puolelle.” - EV2

”Vankiloissa vois olla kaikkii peli juttui, et yhteisöllistä tekemistä missä pääsee juttelee, ja tutustuu porukkaan. Ja kaikki portilta haut ja tommoset on hyvä pitää. Et mitä enemmän saisi tehtyä asioita siihen et se vapautuminen ois helpompaa niin se olis tosi hyvä. Et itelläh se kaikki vastuu loppupeleis sitten on et ottaako sitä apua vastaan. Parempihan sitä apua ois tarjota. Sit jos ois enemmän sitä päihdekuntoutus puolta siel vankilassakin ihan niin oishan se tosi hyvä.” - EV3

Kuten aikaisemminkin mainitsin Kumlanderin ja Lindströmin sanoin; ”Mikäli vankien jälkihuolto toimisi hyvin, niin silloin KRIS-liike olisi tarpeeton.” KRIS ei tietenkään tavoita kaikkia vankeja etenkin KRISin omien periaatteiden vuoksi. Seuraavassa entisen vangin kommentissa tulee ajatus siitä mitä olisi, jos KRISiä ei olisi.

”Jos miettii sitä ihmis määrää mikä täst on menny läpi ja mite tuol kaduil näkee kulkevan semmosia tyyppejä, ketkä on alottanu elämänsä tästä tai tullu vaikka päihdekuntoutuksesta tähän ja jatkanu tästä sit johonkin vaikka koulutukseen tai muuhun niin niitä näkee aika kivasti tossa niinku kaupungin katukuvassa ja nyt ne on ihan niin sanottuja kunnon ”kansalaisia ja veronmaksajia” niin tota niin,

et sillen ei varmaan nekään ihmiset ei olis sillä tolalla millä ne nyt on jos KRISIä ei ois. Ja sit kun mieltii aina sen yksittäisen ihmisen et kuinka moneen ihmiseen se sit vaikuttaa siinä sen lähipiirissä et se perhe ja mitä kaikkee siellä on taustalla niin vaikuttaa koko siihen pakettiin ja sit taas toisaalta, jos ei niitä rikos ja päihde juttuja ois saatu katkastua niitten ihmisten osalta niin sithän ne tekis edelleen niitä rikoksia tuolla tai ne olis jossakin montun pohjalla ja jotain muuta, että niin sillo joku ihmisryhmä ei ois tässä näin hyvällä tolalla kuin itse esimerkiks on. Pieni tai iso pala vankien jälkihuollosta puuttuis sillo, tällänen päihteetön missä oikeesti panostetaan siihen kokonaisvaltaseen elämän muutokseen, eikä vaan semmoseen sisulla yritetään olla vetämättä jotain tai sillä et koitetaan vaan kovasti mennä töihin. Niinku hirveen monen ihmisen ratkasu olis päihdeongelmaiselle rikostaustaiselle et otat vaan siitä niskasta kiinni ja mee töihin, niin sillä se hoituu, ja kun ei se hoidu niin. Se voi sen kolme kk kestää ja sit kun on saanu sen kolmannen palkkapussin niin sit ei enää pysy homma hanskassa. Tai kellä nyt minkä aikaaki siihen menee. Toisille riittää kolme päivää töitä... Mut joo.” - EV2

Mielestäni tämä viimeinen kommentti kiteytti erittäin hyvin ajatuksia siitä, mitä Suomen vankeuden hoidosta puuttuisi tai uupuisi jos KRISä ei olisi.

6 VIRANOMAISYHTEISTYÖTAHOJEN TULOKSET

Valitettavasti en saanut RISE:ltä haastateltavaksi muita viranomaistyöntahoja kuin ohjaajia, tai vastaavia työntekijöitä jotka ovat KRISin kanssa lähemmin yhteistyössä keskenään. Mielestäni tämä kuitenkin kertoo siitä, että RISEn pitäisi laajemmin myös korkeimmilla portailla tietää paremmin kolmannen sektorin toiminnasta ja sen arvokkuudesta. Tämän opinnäytetyöni kautta siinä voisi olla yksi mahdollisuus.

Viranomaisyhteistyötahoilta on kysyttävä tietenkin erikysymykset kuin vangeilta. Heillä on erilainen tulokulma KRISin toimintaan, jonka vuoksi on hyvä huomioida heidänkin näkökulmansa. Etenkin vankilan henkilökunnalta ja muutenkin RISE:ltä tuleva ammatillinen näkemys on tarpeen. Haastateltaviltani tulee erittäin hyviä ajatuksia ja ideoita enkä koe, että minun tutkijana tulee kaikkea kirjoittaa uudelleen. Haastattelin kahta viranomaista opinnäytetyötäni varten.

”Meillähän on hyvät kokemukset, koska ei niit kuuntelevia korvia voi koskaan liikaa olla ja tosi asiahan se edelleen on, ettei meillä oo kokemusta esimerkiks päihdeongelmasta... omakohtaista. Joten totta kai se keskustelu on silloin erilaista.” - VH2

Tämä viranomaistahon haastattelu vahvistaa vain vankien ja ex-vankien kanssa käytyä haastattelua ja totemusta siihen, että vangeille on vertaistuki ainakin tässä asiassa parempi.

”Tähän on silleen vaikee vastata koska musta tuntuu, että vankilan erityis henkilökunta ja erityisohjaajat et meidän kanssakin puhutaan erilaisista asioista kuin esimerkiks valvonta puolen kanssa... Niin voisin ajatella, että se puhe on vielä vapautuneempaa, kun siin on ihminen, jolla on omakohtaisia kokemuksia ja niit kokemuksia voi vertailla ja sit ehkä senkin ymmärtäminen et näist tilanteista voi selvitä koska toinenkin on selvinnyt, et siin on sen esimerkin voima olemassa...” -VH1

”Se on ihan hyvä juttu, et vankilassa ei oikein voi lähteä henkilökuntana siitä ajatuksesta et aina kerrottas kaikkia asioita, ja jos niitä asioita pystyy jonkun kanssa puhumaan, niin se on pelkkää plussaa.” -VH2

Ajatus ulkopuolisesta toimijasta joka käy vankilassa, on katsottu hyväksi ajatukseksi. KRISin toimintaa on katsottu hyvänä jatkeena vankilan jälkeen. Myöhemmin haastatteluissa käy joka tapauksessa ilmi, että KRIS:illä voisi olla vankilan sisällä enemmän toimintaa ennen vapautumista.

”Kyl mä oon ainakin kattonu et se on ihan hyvä tähän vankilamaailmaan, ja tääl ei kauheesti käy vierailijoita, et kyl mun mielestä se on ihan hyvä lisä.” -VH1

”Meiän KKS sektorin puoli tääl on niin onnettoman pieni kuin kaksi ihmistä, tai periaatteessa kolme ohjaajaa, mut ei oo fyysisesti tässä rakennuksessa, mutta tota, kyl me siitä ollaan, tai yhteneväinen meiän ajatus siitä, että KRISläiset on ihan hyviä ja tervetulleita, mutta en mä muun henkilökunnan kaa oo siitä välttämättä puhunut, siis valvonnan, vartijoitten, mä en edes tiedä heidän mielipidettään.” -VH2

Joka tapauksessa tämän kaiken eräs työntekijä kiteyttää hyvin yhteen lauseeseen;

”Ukot (KRIS:läiset) tekee hyvää ja tärkeää työtä että, emmä oikee osaa sanoa enempää.” – VH1

6.1 Vankien suhtautuminen työntekijän silmin

Alkuun vangeilla on ollut sellainenkin käsitys KRIS:stä, että se on vankiloiden omaa, virallisempaa toimintaa.

”Heillä oli semmonen kuvitelma olemassa, että kun he menee KRISin palveluihin, niin se on sama kuin vankila olis järjestänyt ... ja silloin me alkuun jouduttiin vähän puuttumaan, että tässä puhutaan vertaistuesta, ja vertaistuki on niinku hyvää ja se on sitä edelleenkin, ja sitä kautta se polutus eteenpäin voi onnistua mut et vankila päättää lähdetäänkö vaiko eikö, koska meillä on sit taas turvallisuus kysymykset myös olemassa et ketä voi päästää mihinkin.” – VH1

Vertaistuen tarvetta on vankiloissa ja se on koettu tervetulleeksi. Positiivisen kriminologian mukaan tarvitsisimme enemmän ”hyväksymisen sosiologiaa” jonka kautta olisi enemmän sisällä pitämistä kuin ulos sulkemista. Tässä erilaiset itseapuryhmät ovat usein tarpeellisia. (Laine.) Kuitenkin, KRISin kaltaisia toimijoita kaivattaisiin ympäri Suomea;

”Hyvä vastaanottohan siinä koko ajan on ollu. Kävijämäärät varmaan välillä hiukan vaihtelee, et meil käy Tampereen KRIS ja sitten osa kyselee että ”onko mun paikkakunnalla”, ja ollaan heidät

kaikki sit ohjattu kyllä mukaan koska KRIS tietää kuitenkin niistä omista toimistaan paljon paremmin kuin me, ja et mitä missäkin paikkakunnalla on mahdollista... Mut et kyllä, ollaan polutettu muuallekin kuin vaan Tampereelle, että Pohjanmaalle, siellä meillä on ollut koevapauksia... Että olettaisinkin että olemme kaikki tyytyväisiä tähän yhteistyöhön. En ole kuullut poikkipuolista sanaa..." -VH2

KRISin ja RISEn välille voitaisiin siis toivoa parempaa yhteistyötä. Toisinaan tässä tulee nyt ristiriita; vangit kertoivat, ettei osa tiedä mikä KRIS on, kun taas viranomaiset sanovat, että moni tietää. Kuten vankien haastattelussa mainittiin voi olla, että osalla vangeista on sitä väärää tietoa ja luullaan että KRIS on "joku lahko" tai vastaava.

"Aika harvoin tulee vanki vastaan et hän ei tiedä yhtään KRISin toiminnasta. Et kyl vangit keskenään sit tos puhuu, et kyl heillä on joku käsitys. Mut et tuleehan näitäkin vastaan et esimerkiks että "Ei mul oo mitään niitten kans puhuttavaa" tai sitten on nää, kun KRIS on aika semmonen periaatteeltaan lääketeon niin tota, sit on nää korvaushoitolaiset, jotka hiukan tippuu siitä pois. Mut et kyl tota on tietoa täällä suunnassa." -VH2

"KRISin toiminnasta vangit ovat osin antanu oikeestaan vaan palautetta Tampereen päiväkeskuksen toiminnasta, et heillä on välillä ollu semmosii käsityksiä et siel liikkuu aika paljon tavaraa ja sitten vangeilta on tullu sellasiiki käsityksiä et heidän läheiset on puhunut siitä, että KRISin toimintaan ei kannata mennä, et se on vähän niinku tämmönen korkeakoulu missä sitä rikollista elämää jatketaan. Mut, vankilassa liikkuu hirmusia määriä huhuja, ja ei KRIS sitäkään oo missään kohtaan niinku piilotellut et heillä oli jossakin vaiheessa myös tää et heidän tiloissa käytiin huume-kauppaa, mut et heidän ovat pyrkineet puuttuu siihen tilanteeseen. Et, en mä tiedä, se on ehkä ihan heistä ja heidän jaksamisestaan kiinni et mihin suuntaan heidän halu kehittyä... koska heillä on mahdollisuudet vaikka mihin, et tietysti sitä kun katsoo ammatillisesta näkökulmasta niin vertaistuessa on tämmönen väsymisen mahdollisuus olemassa, ja olen muutamia entisiä KRISläisiä tavannut joille ehkä näin on käynyt, et se on itserajaa-minen ei välttämättä oookkaa ollu niin yksinkertaista, mut onhan tälläkin hetkellä niin KRISssä, kun vankiloissahan on näitä hienoja ohjelmia, että KRISläisiä on koulutettu CS-kurssin vetäjäksi, eli cognitive skills, ja ajattelu taihtoihin vaikuttamaan ja Kylmäkoskella näitä on toteutunu ja niistä on erittäin hyviä kokemuksia. Et se voi olla et joku tän tyyppinen jatkossa saattaa hyvinkin lisääntyä." -VH1

Muut toimijat ovat huolissaan krisläisten jaksamisesta. Kuten haastateltavani mainitsee, krisläisiä on koulutettu erilaisten kurssejen vetäjiksikin ja otettu mukaan vaikuttamaan. Kuten aikaisemmin opinnäytetyössäni olen maininnut olisi hyvä, että tämänkaltaista toimintaa olisi KRIS:llä enemmän. Siinä tulee yhdistettynä ammattillinen sekä vertaistuellinen toimi.

”Kylhän siellä aika monella syntyy semmonen ajatus et ”hei nääki on selvinny ja ollut itseasiassa ihan yhtä pahoissa tilanteissa kuin minäkin, et miks en minäkin voisi”... Et joillakin se tapahtuu ihan selkeästi ja sitten on osa joilla se ei tapahdu nyt mut, eihän sitä ihmisen muutoksesta koskaan voi varmuudella sanoa et missä vaiheessa se tapahtuu ja minkä avulla se tapahtuu ja silloin kaikki mahdollinen apu ja varsinkin vertaistuki on aika avain asemassa, kun puhutaan muutoksesta muussakin kuin puheen tasolla, niin et se tosiaan siirtyy sinne käyttäytymiseen ja toimintaan”-VH1

6.2 Tulevaisuuden ideat

Vankien perheiden huomioiminen ja niihin liittyvät asiat olivat keskiössä haastateltaessani viranomaistahoja.

”Kyl mä edelleen ajattelen sen et koska täällähän me nähdään vanki, me ollaan loppujen lopuks aika vähän tekemisissä vankien perheiden kanssa, et varmaan se perheitten huomioiminen, läheisten huomioiminen ni vois olla aika luontevaakin toimintaa KRIS:lle, ja sitähän on nyt jo tehty, ja toivon et se jatkuu.” -VH1

Nämä kommentit vahvistavat vankien ja viranomaistahojen yhteistä näkemystä perhepuolesta.

”Tälläinen mukautettu opetus, KRIShän tekee paljon yhteistyötä Silta- yhteistyötä tampereen kanssa et varmaan sitä kautta tulee jotakin... ja ihan mitä he tekee nyt jo eli tällänen käytännön apu silloin kun vapaudutaan, viranomaisissa asiointi, ihan yksinkertaisten hakemusten täyttäminen koska monillahan menee yksinkertaisesti vaan hermot niiden kanssa, et kylhän se apu välillä on aika konkreettista et ei sen aina tarvi olla niin sanotusti henkistä. En siis väheksy henkistä apua, et ohan se tärkeätä sekin mutta jos se arki ei suju, niin sitten on muutenkin todennäköisesti jaksamisen kanssa hankaluuksia ja silloin kaikki muut riskit tulee sitä kautta. Ja tietten semmoinen mitä KRIS tekee myös nyt jo, niin on asumisentuki, et toivon, että sitäkin puolta laajennetaan.”-VH2

KRISin tarjoamaan vankilatyöhön vapautuessa sisältyy; valvottu koevapaus, vapautumiseen liittyvää asioiden järjestelyä, portilta haun ja vertaistuen. Vankilatyöhön vapaudessa kuuluu mm. tukipuhelut, yhdyskuntapalveluasiat, neuvottelevan työn (palveluohjaus), työelämävalmennusta ja –harjoittelua, vertaistukea, vastaanotto toimintaa ja ryhmäilloja. (Mikä on KRIS.) Näitä palveluita, KRIS voisi taas vankiloissa laajentaa ja toteuttaa paremmin, niin sanotusti ”isommalla volyymilla”.

Myös ammattilaisilla kävi mielessä krisläisten oma jaksaminen. Mielestäni kyseinen asia on hyvä tuoda ilmi;

”Näin niinku sosiaalipuolen ihmisenä mä mietin aina sen jaksamisen, et ja nimenomaa vertaistuessa, et jos mä itse saan työnohjausta siihen, että mä pystyn tekemään tätä työtä koska ne asiat jotka tulee vastaan, on välillä aika raakoja ja rankkoja, ja ihan samalla tavalla se tulee vertaistuelle vastaan, et, en tiedä miten esimerkiksi työnohjaus on järjestetty, mut mä painotan sitä et se ihmisen jaksaminen on se kaikkein tärkein asia, et siitä pitää lähteä ja mä toivon että se on KRIS:llä kunnossa koska en oo itseasiassa koskaan kysynyt et miten heillä tää homma toimii... Ehkä siihen puoleen. Mut muutenhan toiminta on kehittynyt aivan valtavasti... KRIS:llä on valmiiksi hyvin toimivat mallit niin toivon, että saisivat porukkaa innostumaan ja jaettua ja laajennettua muuallekin toimintaansa.” -VH1

Keskustelimme myös KRISin mahdollisesta laajentumisesta, sekä tietoisuuden levittämisestä.

”Se varmasti vaatii sen oikean ihmisen ja oikean innostumisen ja ehkä sitten sen tiedonjaon että täältä saa tukea ja täältä voi kysyä jos tulee ongelmia niin ottakaa ajoissa yhteyttä, et ehkä me ollaan käyty se jo läpi, et sieltä vois saada hyviä vinkkejä... Onhan se aikamoinen urakka laittaa uutta KRIS osastoa pystyyn mut tässä vaiheessa heittäisin palloa sinne Kuntien suuntaan, et kylhän se kunnankin suhtautuminen on aika ratkaiseva sit siinä kohtaan kun miettii toimitiloja ja mahdollisesti sitä et kaupungin kanssa tehtävää yhteistyötä et sieltäkin tulis sitten joku joka auttais näissä asioissa...Ehkä siin kannattais lähestyä vaan kuntia reippaammin ja kysellä että, millaseen yhteistyökuvioon he olisivat halukkaita lähtemään.” -VH2

Tällä hetkellä kunnat eivät ole hirveästi mukana kolmannen sektorin, tai vankiloiden toiminnoissa mukana. Ideana siis oli tuoda myös kuntia mukaan kuntouttavaan toimintaa tukemaan.

6.3 KRIS ja RISE yhteistyö

Kun kysyin vankila ohjaajilta KRISin ja RISEn mahdollisesta laajemmasta yhteistyökuvioista, se katsottiin hyvänä ideana. Valitettavasti yhteistyö kuviot eivät ole vain ohjaajien päätettävissä vaan ylempien RISEn tahojen. Toivottiin että sitä voitaisiin miettiä RISEn puolelta enemmänkin.

”No mikä ettei, ja tommonen toiminnan kautta myöskin, et se antaa monelle enemmän, siis ei kaikki oo kauheen avoimia puhumaan ja tota kyl sillekin varmasti olis paikka. Mut siin tulee sit käytännön asiat, esim. Köyliössä ois hirveen vaikee järjestää semmosta (jalkapallo turnausta) kun meil ei oo jalkapallo kenttää, että ulkoilu pihaa on tuolla et siihen vois ajatella mut et sit tarvis olla myös käytännön asiatkin sen puolella, et meilhän on ollut tuolla, muttakun portin ulkopuolella ja sit kun tästä tuli suljettu ni sinne ei enään saa mennä että, mä en edes tiedä missä käytössä se edes on enään. Mut sit siin tulee tälläset käytännön asiat et, ideana hyvä. Siis ja kyl vois olla esimerkiks, kaikki tommonen toiminta mikä, et esimerkiks järjestetään pienimuotoiset kesäolympialaiset tai muutamia lajeja ja grillataan ja jotain tällästä niin kylhän kaikki tämmönen toiminta on erittäin tervetullutta... Että ei täällä oo koskaan liika toimintaa, että tämmöset varsinkin on ihan suosittuja, vaik ei siel oo ku yks grillimakkara per vanki mutta niiku tiäkkö kyl osallistuvat ni ollaan järjestetty tääl joskus vartioitten toimesta joskus niiku juhannuksena tai tämmösiä ja ne on ollu oikein suosittuja. Et kyl se varmasti olis ihan hyvä.” -VH2

Tästä voisi helposti ajatella, että haluttaisiin vain tekemistä vankiloihin. Onhan sekin totta mutta ajatuksena tässäkin oli KRISin toiminnan tutuksi tuominen ja mahdollistaa samalla tuoda KRIS:stä tietoa niille vangeille ketkä ei KRIS:stä tiedä.

”Tää on silleen niinku hankala kysymys, koska RISEhän sai juuri tämän demokratia palkinnon siitä, että täällä on haettu paljon niitä ulkopuolisia toimijoita yhteistyökumppaneiksi. Siinä on vaan se kosketuspinta tai se rajapinta olemassa, et meidän toimintaahan määrittelee, sehän on lakisäänteistä ja lakilähtöistä... harvassa sosiaalialan ammattissa niinku lähdetään sieltä laki edellä... ja siinä varmaan tulee semmosii pieniä ongelmia, että mä luulen, että nää yhteistoiminta sopimukset tällä hetkellä on melko lailla riittävät ja sit niitähän tehdään tietysti myöskin muitten yhdistysten kanssa, jolloin taas se vankilaan tuleminen pitäis tehdä paljon helpommaks. Köyliössä siin ei varmaan oo ongelmaa, mutta jossain vaiheessa, jos jostain suljetummasta vankilasta kuulin, että KRISläisten ei ollut sinne kovin helppo mennä ja yks silloin sano, että hän ei itse asiassa mene siihen laitokseen koska häntä kohdellaan toisenluokan kansalaisena. Ehkä se on enemmän siellä

asenne puolella, missä vankiloissa on sitten se oma kehittämis tarve.” -VH1

Kysyin myös mahdollisista rajapintojen rikkomisesta ja henkilökunnan/henkilökuntien tutustuttamisesta toisiin. Tarkoittoa myös RISEn ylempää tahoaa, jolla ei ehkä ole sellaista tietoa KRIS:stä mikä vankilan sisäisillä työntekijöillä on.

”Nii, tää on tarkka laitos tää RISE, että tääl on monta porrasta... että tietysti kylhän KRIS:lle on ihan vihreetä valoa näytetty, et en mä tiedä enemmän ja enemmän niiku vaa hyväks käyttää sitä heitä krisläisten sitä niiku ammattitaitoa ja se pitäs aina olla korkeemmalla, mitä korkeemmalla RISEssä uskotaan siihen ni sitä enemmän sitä enemmän tulis mahdollisuuksia. Että ei siitä kauheesti parane, että erityisohjaajat toivois, että KRISin kanssa olis enemmän yhteistyötä, että se pitäs saada tonne korkeemmalle se käsittely, että olisko esimerkiksi KRIS:lle enemmän tilausta ja minkä tyyppistä yhteistyötä vois saada tai, mut onhan se KRISläistenkin, on se heidänkin mitä he pystyy tekemään... ni onhan se aika rajallinen, et eihän heit oo niin paljoo, et pystyis mitää suures mitta kaavassa tekee. Että, se on vähän vaikee. Et ei mulla siihen enempää... et kaikki on niinku ylempää kiinni, noista yhteistyökuvioista ja isommat jutut ja nii. Et tota, nii.” – VH2

”Varmasti on ihan paikallaan ja jotenkin tuntuu siltä et kylhän tässä jo aika monta rajapintaa on jo sillä tavalla rikottu, kun mietitään et okei, KRISläiset tulee tänne tietyistä taustoista, et jos mä mietin tilannetta kymmenen vuotta sitten, niin ei olis tullut kuuloonkaan ... Mutta tota, tilanteethan oli jo muuttunu ja siin mielessä tietysti et jos sitä omaa sellasta... puhdasta aikaa on kovin vähän takana, niin ehkä semmost harkintaa sit siinä et missä vaiheessa se semmonen vankilatyö on ajankohtaista. Et on itse vähän niinku vahvemmallalla pohjalla, ennen kuin lähtee tulee tänne, ja se on must vaan niin enemmän sellasta itsensä suojelemista kuin se että se ennakkoluulo on ihan tääl valtavansuuri... mut et kylhän niitten asenteitten kanssa tekemistä on.” -VH1

Kuten RISEn sivuilla lukee, vapautumisen valmistelu aloitetaan hyvissä ajoin jo ennen vapautumista, ja omasta mielestäni siihen pitäisi näiden haastatteluiden perusteella niin KRISin kuin RISEn panostaa vielä enemmän. Vapauttamisen suunnittelu alkaa vankilasta vapautuvan selviytymisedellytysten ja palvelutarpeen arvioinnilla. Palvelutarpeen arviointi kattaa henkilön koko sosiaalisen tilanteen. Vangin suostumuksella vapauttamisen valmistelussa tehdään tarvittaessa yhteistyötä hänen koti- tai asuinkuntansa sosiaali-, terveys-, päihdehuolto-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten kanssa tarvittavien palveluiden järjestämiseksi. Jos vapautuva vanki asetetaan valvontaan, vapauttamissuunnitelman laatimiseen osallistuu myös se yhdyskuntaseuraamustoimisto,

jonka alueelle vanki vapautuu. (Vapautumisen valmistelu 2013.) Näyttäisi kuitenkin siltä, että resurssit eivät anna aina myöten näiden palveluiden tarjoamiseen, vaikka niinhän ei saisi olla.

”Sitä toimintaa ehkä enemmän toivoisin et KRIS kehittäisi sitä vapautumisen valmistelua, niiku heidän puoleltaan, niiku mä sanoinkin et on välillä haettu, ihan muitaki vankei tost portilta ja niiku sitä enemmän et siihen olis, mut seki on sit resursseista kiinni niiku KRIS:llä että onko heillä sitten kauheesti mahkaa semmoseen, että välillä jotkut lähtee niin yksin. Et ehkä siihen toimintaan enemmän. Mut se ei välttämättä oo niin kauheesti tän vankilan sisäistä, on se sillä tavalla sisäistä, että moni... niiku tuomio lyhenee lyhenee lyhenee, ei oo mitään niinku oikee et ei oo niinku asuntoo, ei oo paikkaa, ei oo sitä eikä tätä ni näitä alkaa hirveesti jännittää se loppu tuomio, et siihen työskentelyyn niinku... Must tuntuu et niinku meil on yks sosiaalityöntekijä, erityisohjaaja niin se ei vaa niiku repee kaikkeen, ja sit se ei niinku... ei se asunnon saaminen oo mitenkää helppoo, niin tämmösis asioissa auttaminen.” – VH2

Kuten vangitkin miettivät myös viranomaistahoilla tuli ajatuksena vapautumisen valmisteluihin liittyvän toiminnan lisääminen. Äskeisen kommentin jälkeen kysyin jatko kysymyksenä, että tässä voisi olla RISEn ja KRISin yhteistyöohjelma, joka olisi vapautumiseen valmistelu tai vastaava toiminta johon sain erittäin mielenkiintoisen vastauksen;

”Joo ja näitähän on jatkuvasti öö, tämmösii projektei on jatkuvasti. Että Turun suunnalla on ollut semmonen joka tälläki hetkel pyörii... ja tota se on niinku se mikä ainakin tääl on... se tökkäsee tosi monella. Varsinkaan jos ei sitä asuntoo oo saanu nii mitkää asiat ei oo niinku kunnossa. Koska se lähtee aika paljon siitä, et jos sä asunnon saat, täältä saa kaikki haettu valmiiks. Et on haettu asumistuet valmiiksi ja kaikki asiat on hoidossa, niin ni se antaa niin paljon paremman evään lähtee vapauteen, kun se ettei oo mitään. Ja sit se on niinki yksinkertaisesta asiasta kiinni kuin siitä asunnosta, ja niitä ei vaan ole, yksinkertaisesti, niinku tampereen seudullakin, ja siihen tökkää kyllä niin paljon. Ja sit se kertoo se et mite se siviili lähtee menemää. Se on mun mielestä aika suuri uusimisriskitekijä jos ei löydä asuntoo. Mut se että jos sä löydät oikeenlaisen tukiverkoston ja sä löydät jotain, totaa, ehkä kuntouttavan työtoimintaa tai opiskelupaikan tai työkokeilukuvioo, ihan mitä vaa sä löydät sit mut miten sä voit onnistuu siinä, jos sulla ei oo asuntoo. Kaikki jökkää niiku siihen, että mistä mä käyn, kadultako mä käyn siellä työkokeilussa? Se ei voi vaan niiku, ne vesitty. Mut sillo jos sul on se asunto, niin sit sä pystyt siihen ympärille laittaa vaikka mitä. Onhan noita (asumistuki palveluita) toki, siis asuntolapaikkoja löytyy, mut sit on paljon ketkä ei mene. Ja onhan erikaupungeilla erilaisii, niiku Tampereha on hyvin, et siis

sielhä löytyy kyllä kaupungin omakin paikka, mihin voi mennä loppujen lopuks jos ei muuta löydä, mut sit taas moni sanoo siitäkin et ei pysty siel selvinpäin olee ollenkaan et siel on se märkäpuoli sitte se, että kyllä vaihtoehtoja on mutta kaikille ei kelpaa.” – VH2

Tästä kävi ilmi, että asumiseen ja siihen liittyvään itsenäiseen elämiseen tulisi olla auttavaa ja ohjaavaa toimintaa tarjolla. Mielestäni vankilassa kuuluisi tähän liittyvää toimintaa olla tarjolla jo hyvissä ajoin ennen vapautumista. Mielestäni haastatteluistani käy ilmi vankeuden hoidon positiivisen kriminologian tarve. Vaikka vankeuteen päätyminen syystä tai toisesta on jo itsessään negatiivinen asia, vangeille tarjottavaa hoitoa tulisi tuottaa positiivisen kriminologian kautta, jotta uusintarikollisuus olisi mahdollisimman vähäistä. Kourvaushoittoon liittyen, KRIS nähtiin toimivana yhtälönä;

”Itse asiassa siin on niinku sen kaiken lääkkeettömän kannalla, että mitään... Se antaa aika paljon perspektiiviä monelle. Niinku sillä tavalla, että ketkä esimerkiksi niinku on korvaushoidossa tai alottelee sitä tai haluais siihen tai niinku se antaa aika paljon perspektiivii semmosten ukkojen suusta mitkä tietää mitä ne puhuu. Niin aika moni on niinku jossain kohtaa, kun on KRISläisten kans puhunu ni tullu siihen tulokseen, et ilman mitään. Et niinku toisaalta et en mä sano, et siis korvaushoidolla on puolensa kyllä, et en mä sano, että et jos se jollekki sopii ni, että pysyy rikoksettomassa elämässä ni mikäs siinä ja elämän laatu paranee että tota, ja varsinkin jos lähtee siit korvaushoidosta poies ja sit se elämä luiskahtaa ihan toiselle laidalle niin silloin se on erittäinkin perusteltua olla pidempikin aika korvaushoidossa. Mut sit taas toisaalta, jos, on mahku olla putsina, ni miks ei. Että kyllä mä niinku kannustaisin siihen niinku et sillain oon samoilla linjoilla ku KRIS, että ei aina ensimmäiseks ajateltas sitä et mun on pakko olla loppu ikäni korvaushoidossa. Vaan että on se mahdollisuus myöskin olla... Koska sitten taas se korvaushoitokin rajoittaa ihmisen elämää, että tota, et jos on oikeesti mahdollisuus et joku muukin on pystynyt olemaan ja on vaihtanu elämässä suuntaa et kyl, mun mielestä se tekee ihan hyvää et he saa niinku... Ei ne sillä tavalla usko minua, kun minä sanon että ihan oikeesti että onnistut tai et ei ne usko mua sillain mut sit ku ne näkee ukon joka on onnistunu ni kyl siin on ihan erilainen meininki siin touhussa ja siihen miten niinku se antaa toivoa varmasti... ” -VH2

Viranomaistahot ovat tyytyväisiä vankilassa KRISin toimintaan ja toivovat että KRIS saisi mahdollisesti lisää resursseja tuottamaan lisää palveluita itsenäisesti tai RISEn kanssa. Tässä täytyy nyt muistaa, että nämä ideat täytyy viedä RISEllä johtoportaalille eteenpäin eikä vain työntekijältä toiselle samantarvoiselle työntekijälle. Myöskin opinnäytetyötäni KRIS voi hyödyntää hakiessaan

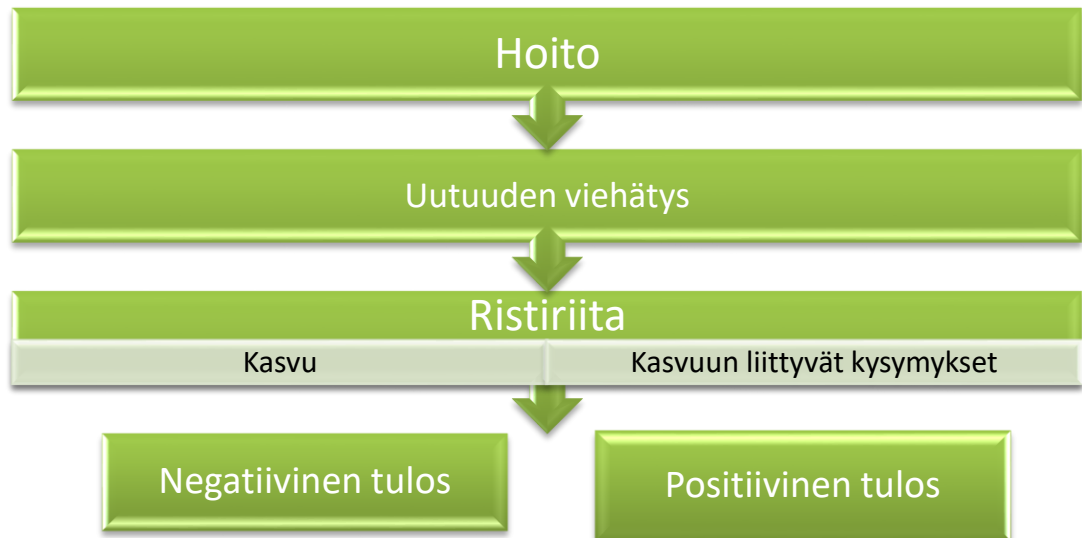
avustuksia muun muassa nykyiseltä Veikkaukselta, entiseltä Raha-automaattiyhdistykseltä.

7 POHDINTA

Mielestäni teemahaastattelu valinta sopi erinomaisesti opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi ja kyseinen menetelmä toi ja tuotti erinomaisen materiaalin. Aiheiden järjestystä oli mahdollista säädellä ja vastauksia oli mahdollista tulkita. Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä oli selvittää, olisiko vankiloissa tarpeellista kehittää KRISin omaa vankila toimintaa, joko kokonaisuutena vai olisiko joitakin tiettyjä ohjaus tapoja, uusia ryhmätoiminnanmuotoja sekä mahdollisesti periaatteita tarpeen kehittää. Lyhyesti tähän voisi vain vastata tulosteni perusteella, että kyllä.

Opinnäytetyöni olisi voinut olla laaja-alaisempi tutkimus, jotta olisimme saaneet vieläkin tarkempia ja selkeämpiä tuloksia. Tulokset osoittavat oikean suunnan, mutta olisi mielenkiintoista tietää kuinka paljon esimerkiksi Itä-Suomessa KRIS:stä tiedetään. Minun olisi tutkijana kannattanut ottaa vieläkin laajemmalla alueella haastateltavani esille. Omaa asiantuntijatyötäni varten sain hyviä näkemyksiä ja asenteita sitä varten, mitä minun kannattaa tehdä ja kehittää itsessäni seuraavaksi, jos haluan työskennellä vankilassa. Tutkimukseni myötä toin rikosseuraamusalalle esille yhteisöpedagogin työlinjaa ja sitä, että se on täysin sopiva koulutus myös ohjaaja, erityisohjaaja sekä päihdeohjaajan virkaan.

Koko opinnäytetyöni tutkimuksen aikana on vain vahvistunut näkemys siitä, että vankeinhoidossa tarvittaisiin enemmän positiivista kriminologiaa, sekä vertaistuellista tukea kolmannen sektorin palveluilta. Seuraavalla kuviolla (Kuva 1.) tuon esille pohdintani siitä, miten vankilassa tapahtunut työ voi vaikuttaa vangin tulevaisuuden näkymiin; joko positiivisesti tai negatiivisesti, riippuen siitä onko vertaistuellista toimintaa mukana vaiko ei.

Kuva 1.

Kuvassa siis käydään läpi, kun vanki on ristiriita tilanteessa itsensä ja toiminnan kanssa hän tekee kuitenkin kasvua jompaankumpaan suuntaan. Tässä ristiriita tilanteessa ohjaajalla, ja sillä vankilan toiminnalla on vaikutus siihen, kumpaan suuntaan vanki lähtee. Vertaistuellalla on tässä vaiheessa se avain vaikutus.

Kuten kappaleessa 2.1 mainitsin; ”Kolmannen sektorin toimijat palvelevat ja tukevat vapautuvia vankeja juuri niin, että he mahdollistavat vapautuville vankeille oikeanlaisen tuen ja turvan vapautumiseen. Kunnat kuitenkin tarjoavat erilliset palvelut, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen. Valitettavasti moni vapautuva vanki ei välttämättä osaa käyttää näitä kunnan palveluita, jos ei selkeää auttajaa ja opastajaa ole. Jotta vanki löytää oikeiden palveluiden luokse, on kolmannen sektorin toimijoiden tehtävä itseään tutuksi jo vankiloissa, ja tehdä yhteistyötä vankilassa vankien ja vankilan henkilökunnan sekä muiden viranomaistyötahojen kanssa.” Tähän ajatukseeni nojaten opinnäytetyöni todistaa sen, että KRISin täytyisi kehittää vankilassa tehtävää toimintaansa. Viranomaisyhteistyötahot sekä vangit toivat ideoita, joita voisi lähteä vankiloissa kehittämään. Opinnäytetyöni jälkeen KRISin olisi hyvä lähteä kehittämään erilaisia työmuotoja vankiloihin, ja mielestäni RISE voisi tulla vastaan auttamaan positiivisen kriminologian luomisessa.

LÄHTEET

Anias S & Kanto P. 2013. Työ vapautuvien vankien parissa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/59099/Anias_Saija.pdf?sequence=1 [viitattu 27.10.2016].

Halme, M 2010. Vankien ajatuksia vankila työtoiminnan vaikutuksista heidän kuntoutumisprosessissaan. Satakunnan Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25365/halme_minna.pdf?sequence=1 [viitattu 27.10.2016].

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kumlander K, Lindström J (toim.) 2014. Auttamista, vaikuttamista, asiantunte-
musta - Järjestöjen monet roolit kriminaalisyössä. Humanistinen ammattikor-
keakoulu. Artikkelikokoelma. PDF-Dokumentti. Saatavissa: <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/11/Jarjestojen-monet-roolit-kriminaalisyossa.pdf> [viitattu 28.07.2017].

KRIS s.a. Etusivu WWW-dokumentti. Saatavissa: www.kris.fi [viitattu 28.10.2016].

KRIS-Suomen keskusliitto ry s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kris.fi/kris-suomen-keskusliitto/> [viitattu 28.10.2016].

Laine, M. 2011. Positiivista kriminologiaa. Verkkolehti. Päivitetty 23.09.2011. Saatavissa: <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32011/positiivistakriminologiaa.html> [viitattu 15.6.2017].

Laitinen A & Aromaa K. 2005. Rikollisuus ja kriminologia. Tampere: Vastapaino. 57-58, 64

Mikä KRIS on? s.a. WWW-Dokumentti. Saatavissa: <https://kris.fi/sample-page/> [viitattu 23.09.2016]

Mikä on vankilatyö s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kris.fi/mika-kris-on/vankilatyo/> [viitattu 27.10.2016].

MTKL s.a. Mielenterveyden keskusliitto. Vertaistoiminta. WWW-Dokumentti. Saatavissa: <http://mtkl.fi/palvelut/vertaistoiminta/> [viitattu 9.8.2017].

Nieminen J. 2015. Miten vankila valmentaa vapauteen?: Vankien ja työntekijöiden näkökulmia prosessiin. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-Dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/92442/Nieminen_Johanna.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 23.01.2017].

Nuorisotyö s.a. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.kris.fi/mika-krison/nuorisotyö/> [viitatu 9.11.2016].

Nylund, M. 1999. Oma-apuryhmät välittäjinä arjessa. Teoksessa L. Hokkanen, P. Kinnunen & M. Siisiäinen (toim.). Haastava kolmas sektori, pohdintoja tutkimuksen ja toiminnan moninaisuudesta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo. Saatavilla: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html/ [Viitattu 21.09.2016]

Suomela, M. 2011. Portti Vapauteen - Vankilasta vapautuvien jälkihuolto. Päivitetty 7.6.2011. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2513/vankilasta_vapautuvien_jalkihuolto [viitattu 27.10.2016].

Suomela, M. 2002. Kognitiivis-behavioraaliset toimintaohjelmat. Teoksessa Salminen M. & Toivonen K. (toim.) Vankeinhoidon perusteet. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisu 4/2002.

Vapautumisen valmistelu. Julkaistu 10.6.2013. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vapautuminen/vapautumisenvalmistelu.html> [viitattu 29.11.2016].

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy

Vankeuslaki 23.9.2005/767

Virtanen A. 2016. Nuorten vapautuneiden vankien kokemuksia elämäntilantees-taan vapautumisen jälkeen: "Vertaistuki se on oikeesti niinku parasta tukee, mitä sä voit saada" Seinäjoen Ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan koulutus. Opinnäytetyö. PDF-Dokumentti. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/107827/Virtanen_Anika.pdf?sequence=1 [viitattu 24.02.2017].

Nykyisten ja vanhojen vankien lisä- ja apukysymykset

- Missä tilanteessa olet ollut mukana
- Missä ryhmässä olet ollut KRISin toiminnassa mukana
- Mikä jäi mieleen
 - o Mitä vaikutuksia?
 - o Mikä on muuttunut?
 - o Mikä on erilaista?
 - o Mistä arvelet muutoksen johtuvan?
- Mikä oli hyvä juttu kyseisessä tapaamisessa
 - o Miksi?
- Mikä oli huonoa
- Olisitko itse toiminut toisin?
 - o Mikä voisi lisätä muutosta
- Millainen oli ohjaajan asenne
 - o Vaikuttiko KRIS ohjaaja omiin asenteisiin
 - o Miten? / Miksi?
- Tuliko sinulla KRISin toiminnassa ollessasi erityisiä tunteita (esim. pelko, jännitys, helpotus yms.)
 - o Miksi?
- Miten koet KRISin toiminnan vaikuttavan sinuun?

Lisä- ja apukysymykset viranomaistahoille

- Miten vangit käyttäytyvät normi henkilökunnan seurassa
- Miten vangit käyttäytyvät ulkopuolisten palvelun tarjoajien seurassa
- Miten vangit käyttäytyvät molempien läsnä ollessa (Esim. KRIS infot)
- Oletteko saaneet palautetta KRISin toiminnasta, jos kyllä niin minä käläistä palautetta?
- Mitä ajatuksia KRISin oma ryhmätoiminta vankiloissa herättää?
- Miten vangit ovat käyttäytyneet KRISin tapaamisten myötä
- o Mikä on muuttunut?
- o Mikä on erilaista?
- o Mistä muutos johtuu?

RIKOSSEURAAMUSLAITOS

3.5.2017

21/332/2017

Opiskelija
Sini Viljamäki
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu
Xamk / Mikkeli
Yhteisöpedagogin koulutusohjelma

Hakemuksenne I I .4.2017

Tutkimuslupahakemus Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun yhteispedagogin koulutusohjelman opinnäytettä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii KT lehtori Helena Timonen (Xamk) ja Marko Rajamäki (KRIS)

Tutkimuksen aihe Kokemukset KRIS:N toiminnasta vankiloissa.

Tutkimuksen toteutus Vankien ja henkilöstön haastattelut Köyliön vankilassa.

Lupahakemus Haette lupaa vankien haastattelujen suorittamiselle.

Päätös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Vankien haastattelut tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella ja välityksellä.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta häirtä vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Köyliön vankilaan, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle. Opinnäytteestä tulee myös lähettää sähköpostitse tiivistelmä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyk-

sikköön (peter.blomster@om.fi). Rikosseuraamuslaitos pidättää oikeuden julkaista opinnäytteen intranet- ja tiivistelmän internet-sivuillaan.

Paul Nieminen
kehitysjohtaja

Peter Blomster
erikoistutkija

Tiedoksi

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen johtaja
Köyliön vankilan johtaja